

MLADIKA

Vampir.

Povest, spisal dr. Fr. Detela.

Iz hleva se je začulo ponovno mukanje.

»Urša,« je dejal Lenart in prislulmil, »stopi no pogledat v naš hlev, kaj krave tako mukajo!«

Vzdignil se je in šantal za Uršo na dvorišče.

»Junec se je snel,« je dejala Urša pred hlevskimi vrati; »zdaj pa skače po hlevu.«

»Deni ga zopet na forželj, Urša, deni! Našli ljudi ne morem priklicati, ker so na polju. Jaz ostanem pri vratih, da ne uide. Ampak glej, da te ne sune z rogom v oko! V Jeršah se je zgodila taka nesreča; zato ne grem jaz blizu.«

Urša je zopet priklenila srboritega junca, in ker je imela kot dobra gospodinja povsod oči, je zagledala košaro krompirja in prosila, če bi ga smela nekaj s seboj vzeti.

»Vzemi!« je dejal Lenart. »Sama pa ne smeš nikoli nič jemati ali pa da bi ti hlapec ali dekla nosila.«

»Oh, Bog ne zadeni! Tega pa ne; to bi se pa reklo krasti.«

Urša je odnesla v predpasniku krompirja, Lenart pa je odšantal zopet pred hišo.

Urša mu je bila potrdila slutnje, in zadovoljen je občudoval svojo bistroumnost, ki je bila tako hitro pregledala Jarnikove naklepe.

»He, Primož, kam pa?« je ustavil kmeta, ki je šel mimo. »Kaj je novega?«

»To moraš ti vedeti, Lenart, ki bereš novine,« je dejal kmet; »pa še goste imaš iz Ljubljane.«

»Olga je prišla,« je dejal malomarno Lenart. »Zdaj sem jo vendar enkrat izšolal. No, pa je dobro naredila. Tudi sva-

ka inam na hrani. Saj veš, Primož, kako je. V Ljubljani stradajo; zato pa hodijo k nam. Zdajle je kmet dober. Malo me hočejo strahovati; a jaz se ne bojim nobenega svaka in nobenega Ljubljančana.«

»Ali je res, da se Jarnikov pri vas ženi?«

»Kdo ti je povedal?«

»Urša in Zeča govorita okrog.«

»Jaz nič ne vem. Kaj pa praviš ti k novemu kaplanu?«

»Še zadosti je uren in za izpoved, pravijo, dober.«

»Tako gosposko se ne obrača kakor prejšnji; bolj na vogale je in preveč se leni. Ite missa est mu je izpodletel.«

Primož se je čudil, kako pobožen da je Lenart, ki vse tako zapazi, in v prijetnem pomenku je kar pozabil, da se mu domov muči. Ko je poldne zvonilo, je še molil za Lenartom.

»Zdaj sva dala Bogu, kar je božjega,« je sklenil Lenart svojo pobožnost.

»Tako pobožnih ljudi je malo,« je dejal Primož, »in toliko očenašev v tako kratkem času tudi ne spravi vsak pod streho.«

»Jaz sem uren pri delu in pri jelu,« je menil Lenart in se vzdignil, ker ga je klicala Olga h kosilu.

Pri kosilu je bil slabe volje. Bolela ga je noga, jezila ga je Jarnikova snubitvev, jezila zarota v domači hiši. Prav rad bi bil izzval prepir, da bi kaj natančnejšega izvedel in potem odločno povedal svoje mnenje. Zato se je vedel še oblastneje kot po navadi.

»Kmetškemu človeku diši vsaka jed,« je dejal in potegnil skledo k sebi. »Sveži zrak in pridno delo sta dva dobra kuharja.«

Zaničljivo je pogledoval na desno in levo in čakal, kdaj se bo kdo oglasil; toda vsi so molčali. »Med seboj govore; pred menoj skrivajo,« se je jezil Lenart; »toda ne bodo me zvilili«. Zlobno se je nasmihal ženi in hčeri in svaku, češ, vsi se jeze; a nihče se me ne upa lotiti. Čim manj je drugim dišala jed v taki družbi, s tem večjo slastjo je jedel on; pobrisal je nazadnje s kruhom še krožnik kroginkrog in ga dal še mačku polizati. Vedel je namreč, da je ženi to posebno zoprno. Zaželenega prepira vendar ni izzval.

Po kosilu je prinesla Olga, ko sta bila mati in stric odšla, očetu blazino za poldanski počitek. Bolnik se je zravnal in začel hčerko očetovski opominjati.

»Glej, Olga, kak siromak sem!« je dejal. »Ne vidi se sicer nič; ampak jaz čutim, da hiram. Ti sama vidiš, da mi ne gre jed več tako v slast kakor nekđaj, in pravega spanja tudi ni. Kaj se hoče? Starost je slabost. Vesel sem, da sem pred smrtjo še tebe preskrbel. Veliko skrbi si mi prizadela ta leta. Ali boš naredila izpit, ali ga boš naredila z odliko, kakor se spodobi, ali boš ostala poštena, vse to mi je hodilo po glavi in večkrat sem popoldne legel in nisem mogel zaspati. Koliko sem tudi molil zate! No in sedaj vidiš, da ne zaman. Ljubi Bog me je uslišal. Zatorej se ne smeš ti prevzeti, da bi odliko svoji bistrumnosti ali pridnosti pripisovala. O ne, ljubi Bog in moja molitev, to ti je pomagalo. Koliko stroškov pa bi nam bila ti prihranila, če bi bila ostala doma! Dekle bi nam ne bilo treba. Dá, nekatera dekleta so tako pogumna, da se tudi konj ne boje. Še hlapca bi lahko pogrešili. Pa naj bo, sem si mislil, če te veseli učiteljski stan, bodi učiteljica! Nam boš pa pozneje kaj povrnila. Prvo in glavno pa je, da ostaneš poštena. Zdaj te je parkrat spremljal gospod Škender. Kaj imaš z njim?«

»Z gospodom Škendrom? Čisto nič.« je dejala Olga, zardela od nejevolje.

»Sramotno je, če se mlada dekleta s fanti okrog vlačijo. Kdor ima poštene namene, govori s starši.«

»Jaz mislim, da nima gospod Škender sploh nobenih namenov, ne poštenih ne nepoštenih. Govorila sem z njim o navadnih stvareh, pri belem dnevu, pred vsem svetom in vsak bi bil lahko poslušal.«

»Ti poslušaj, kaj ti jaz pravim, ki noznam svet. Če hočeš dolgo živeti, spoštuj očeta in mater! Škendru bom jaz povedal, kar mu gre.«

V tem je oče zadremal in hči je hitela užaljena materi pravit, kako jo je bil oče oštel in da se bo najbrž tudi Škendra lotil.

»Nič se ne boj!« se je nasmehnila mati. »On ošteva samo mene in tebe; proti drugim ga je sama sladkost in pohlevnost. Sicer se je pa Škender že odpeljal v Podlog. Samo po slovo se bo še vrnil.«

Ko se je bil Lenart prespal, je pogledal najprej, če je že malica na mizi. Potem je šel na dvorišče, da bi videl, kaj so vse med tem časom narobe naredili. Prav razjezilo bi ga bilo, če bi ne dobil nobenega povoda za jezo. A dobil jih je več. Voz s hrbti je stal tako zapeljan, da je zapiral pot na dvorišče.

»O krave neumne,« je dejal Lenart, »kako bo pa Matija noter vozil?«

Na tleh je ležalo nekaj zelenih jabolk.

»Takole jih mečejo po tleh,« je godrnjal; »zdaj naj pa vol ali krava katero požre, pa se bo zadavila. Same sovražnike redi človek.«

Pred skednjem je ležalo nekaj snopov žita in po žitu so brskale kokoši in ne samo domače, tudi Uršine kokoši in še zmenile se niso za gospodarja. Po strani so ga gledale in srdito kokodakale in zobale in brskale naprej. Lenart je strmел nad toliko nesramnostjo in nikogar ni bilo, nad komur bi se znesel, nikogar, ki bi pregnal kokoši. K sreči je prišla žena s polno košaro zelenjave.

»Ali vidiš, kako stoji voz?« je začel Lenart in sklenil roke. »Ali vidiš?«

»Vidim.« je dejala Stana. »Matija ga je nalašč tako zapeljal, zato da ga ima pri rokah.«

»In tam jabolka po tleh! Ali jih ni škoda? Vse boste napravili. Potem se pa tudi lahko kaka žival z njimi zadavi. Ni nevarnejše stvari, kot so jabolka. Koliko nesreč se je že zgodilo!«

»Jaz jih nisem raztresla; pobrala jih pa bom,« je dejala žena in pobirala sadje.

»In tam Uršine kokoši, ki nam bodo vso pšenico pozobale!«

»Če bi ti namesto pred hišo pred skednjem sedel, bi se kokoši morebiti bale,« je rekla Stana in zapodila kure.

»Jaz sedim, kjer hočem,« je odgovoril gospodar. »Ali misliš ti, da jaz ne vem, kaj se pripravlja? Mrežo mi nastavljate; toda glejte, da se kdo drug ne ujame!«

Moj prvi svet.

Spisal Ivo Pregelj.

Tako daleč je, da komaj v sanjah najde ljubezen pot nazaj. Ptič se je speljal in in se pognal v neskončno morje solnca in luči, nič več ne ve za gnezdo, ki ga je dalo drevju in solncu in pomladi. A takrat, ko se ženejo lastovke in žerjavi na jug, zavr-kuta strašno začudeno in umolkne in išče in se motno zave, da je bilo nekje in je imel brate, s katerimi je spal v enem gnezdu in je bila baš ob gnezdu čudno zakrivljena vejica, kamor sta sedala stara dva. Kje je čudnozakrivljena vejica, kamor sta sedala stara dva?...

Bil je laz nad mojo rojstno bajto. Mejil ga je zid, ki se je neprestano lomil in kršil in smo leto za letom morali vdevati kamenje, ki se je bilo izprožilo. Tam pod tistim prisojnim in podirajočim se zidom so cvele prve vijolice. Pa cvetja tolminski otroci ne marajo. Je pač tako iz očetov. Čemu vijolice lačnim? Lačen sem slišal, da so polži užitni. Zato sem stikal za zaslinjeno polževo hišo. Zaslinjene polževe hiše so bile moj prvi svet. Še danes ne vidim brez ganotja polževe hiše, ki mi obuja strašno sladko domotožje po tistem laz v solncu. Ali pa pomladne vode! Pod tistem lazom je bila mala ravnica »na tnalu«. V zgodnji pomadi je vsa tista ravnica tonila v mokroti, ki je v sto drob-nih virih kipela iz tal. S prtom sem mašil eno luknjico in si je voda koj izdolbla kje blizu novo. Glavne vire sem vse poznal in jih označil z imeni potokov in voda: Soča, Idrija, Bača, Tribuša, Tolminka, Drebočnik, Ušnik... petdeset imen.

Še danes bi s prstom pokazal, kje je izviral »Sava«, pa če bi sred avgusta stopil na tisto ravnico... Tam je bil tudi nekak, skrivnostnočuden štor, iz katerega se je vedno sipala nekaka rumena moka. Pravil sem, da nesem v malin. Moj mlinar je bila muha, katero sem bil nekaj pos-fisnil skozi luknjo v štor. Bogvedi, da je štor štor in stokrat najdem podobne v gozdu: a se nehote ozrem po muhi — mli-narju. Potem je rastlo tam nad greznico veliko in močno pušpanovo drevo. Tako močnega pušpanovega drevesa še nisem videl poslej. In s ponosom bi povedal še dandanes, kakor takrat: »Mi pa imamo pušpan. Tri goldinarje je ponujal nožar za les, da bi oselnike delal iz njega.« Potem je rastlo tam še sadno drevo. »Cimbóri« smo mu rekli. Strašen sad. Vsako pomlad smo bili bolni od tistega netečnega dreve-

sa. Dandanes bi ne pokusil takega sadeža. a v sanjah sem ga jedel že nekajkrat. Po-tem je bil tam ozek vrt. Tam sem grebel v mehki ripasti zemlji. Tam sem svoj pr-vi zaklad, nesrečnik, zakopal, tri ukradene gumbe »duše« in eno staro obrabljeno »gobasto« pero. Tudi ta reč ne da miru mojim sanjam. Tam mora biti morda vsaj še drobec ilovnate zemlje, katero sem v klobuku nosil in utepel za tri pedi dol-go keglišče. Kegle sem izrezljal sam, kro-glo sem našel na hrastovju. Z desnice sem prožil sunke, z levico sem padle kegle po-stavljaj. Tega ne vem več, kako sem ime-noval svojega iluzoričnega soigralca, a spominjam se, da sem vedno sebi v ko-risti odločil in tudi stave dobil za »tri zli pa luknja.«

Kdaj je bilo vse to? Vsak dan me od-ločneje obhaja občutek, da je vsa večnost med tistim svetom in to bridko lepoto Gorenjske ki jo že precej zdolgočasen u-živam. Vsak dan raste bridkost v meni: domotožje po svetu mojih polževih lupin, vrelcev, mlinarja v štoru, keglišča iz ilo-vice...

Potem pa ljudje. Moj Drejček, moja Mičica...

Zadnjič sem srečal domačinko. Po-znala me je. Jaz je nisem. Bogvedi, da ni hotela povedati, kdo je. To je tista modra skromnost mojih ljudi. Boje se, da bi bili nadležni, da bi žalili. Odkar sem videl nekaj drugačnih plemenskih lastnosti v družbi sam okusil bridko samostoj-nost, zaprto samozavest še prav mlečno-mladih pogankov te svoje nove družbe, me boli za vse brate in sestre naša »su-ženska« plašnost. A noboljšal se ne bom. Še govorim tiho, še hodim po prstih in klobuk pred svojimi profesorji sem še vedno snel...

Pa da povem o tisti domačinki, ki me je srečala in sem ves bolan, če se spom-nim, da je šla mimo in se nisva poiskala v kratkem pomenku desetih minut in je ostala negotovost v meni. To je namreč tako, da je bila Polonka moja žlahta in sem nekako po ovinkih zvedel, da je že umrla. A zdaj mi ne da miru in se uver-jam, da je bila baš Polonka, ki me je sre-čala in je nisem spoznal. Toliko skrom-nosti nisem doživel nikoli več. Vsakrat, ko sem prišel »slovo jemat« na Modrece, mi je stisnila pet kron v roko. Zadnjič pa mi je dala le dve kroni in jo je bilo tako

strašno sram. Polonka! Če si bila zadnjič Ti in ne ktera druga. Polonka, vedi, da nisem Judež!...

Moj prvi svet je moja sreča. Zdaj je naravnost serafsko ožarjen po trpljenju in bridkosti. Zdaj je postal moja velika bol in želim in delam, da bi vsi občutili to bol, kot bol nas vseh, pa prav vseh.

Moj prvi svet je skoro edina vsebina mojih pesniških sanj...

Kakor ptič iščem in ne vidim, kje je stalo gnezdo. Vidim čudnozakrivljeno vejico, kjer sta sedela stara dva. Zaradi

gnezda, ki ga ne najdem, bi skoraj preklel luč in sonce in bridko lepoto Gorenjske, preklel zaradi žalosti njih, ki smo bili v enem gnezdu, srečo in smeh vseli onih, ki še imajo dom...

O polževe hiše, meline, vrelici v blatnem laz, otroško keglišče! Ljubezen bo našla pot nazaj, ljubezen bo prišla pot nazaj, ljubezen bo pot pokazala nazaj v gnezdo ptiču zalatelemu, bolnemu v jeseni in srečnemu v sanjah o deželi »otrok solnca«...

Najslajši spev.

En spev gre po dobravi
odkar je majnik tu,
en klic tako prisrčen,
jek rajskega miru.

Ga poje cvet na polju,
vsak šopek po grmeh,
vse bilke po ledinah,
vse rože po vrteh.

Od jutra do zatona
na ustnih vseh gori
vseh spevov spev najslajši:
«Marija, slava Ti!»

M. Elizabeta.

Dvig.

Spisal Jože Pahor.

(Konec.)

Seno sta naložila, svetla krogla v oblakih se je že daleč nagnila nad goro na zapadu in sence so se vedno širje raztezale po planini.

»Od vruga si trimast, če se lotiš.« renči mešetar, ker ne more ničesar zvedeti od nečaka. — »Tak gozd, tako polje! Seve, če ima kdo mreno na očeh! Saj se ne veš, kaj se pravi biti sam svoj gospodar! Premlad si še, fant, premlad!«

Spravila sta sani na kraj, odkoder sta hotela v dolino. Še enkrat sta poskusila vrvi, nato pa si pozapela obleko. Mešetar si je še ovil okrog vratu debelo ruto ter opozoril, kako naj Vence vozi za njim. Šel je namreč prvi, ker je bolje poznal pot s planine.

Sani so drčale navzdol večinaonta ravno tam, koder so prispeli na vrh. Bilo je dovolj položno, le tuintam se je strmec povečal in tedaj so sani glasneje zašumele v zmrzlem snegu. Najnevarneje je bilo seveda na ovinkih; sani so se morale zastavljati z nogama, sicer bi se lahko prevrnile. Z vso silo je tiščal mešetar s škornji v sneg, da mu je prašilo v obraz in od ene same kretnje je bila zdaj odvisna nele srečna voznja, temveč tudi usoda vozačeva.

Kakih sto korakov zadaj je drčal Vence. Ni bil sicer novinec, vendar je sledil dovolj previdno, tembolj, ker je veter potezal vse močnejše čez planino.

»Ho-jo! Ho-jo!« — se začuje v tem trenutku od spodaj glasen klic. Prav tedaj so izginile na ovinku stričeve sani in tudi Vencetove so začele pohitevati. Opozorjen s klicem, jih je naglo pričel zavirati in kmalu nato že prismočal do nevarnega mesta. Na desni je skoro navpičen prepad in ob robu nizek kamnat križ, znamenje, da je tu pred časom nekdo ponesrečil. Gotovo pozimi, ko je drčal s sanmi v dolino.

Toda Vence ima dovolj prisotnosti duha in tudi dovolj močno roko, da o pravem času zasučje sani mimo prepada za stricem, ki je bil med tem časom že daleč naprej. Vozila sta spet hitreje, ker je postala pot varnejša. Na obeh straneh pričenjajo bori, ki rasto vedno više. Mešetar drči brez skrbi, ker dobro pozna pot. Zato se tudi kmalu znatno oddalji od Venceta, ki voznjo brž pospeši.

Toda komaj ima spet stričeve sani pred očmi, že tudi zapazi, kako se v največjem diru hkrati nagnejo na levo. Še trenutek in z vso silo zlete po bregu med smreke, zadenejo in obtiče. Vence nič ne pomišlja, ve le to, da se mora takoj ustaviti. Z vso močjo se upre s škornji v tla, da krenejo sani kar iz gazi, a v debelem snegu kmalu obstanejo. Vence skoči pokonci in hiti doli, kjer je mešetar ponesrečil. Skrbi ga najbolj, če ni morda priletel v kako drevo, kar bi bilo lahko usodno. Moža je res vrglo po bregu kakor trščico, toda dvignil se je že sam, čeprav ves krvav. Zadel je bil ob ostro pri-sekan štor ter si tudi obleko raztrgal. Vzlic kryavenju je rohnel kakor razjarjena zver in dolžil Kvančnikovega. Zakaj, to je Vence kmalu videl.

Tam, kjer je mešetar ponesrečil, je bil tenak bor potegnjen čez pot skoro do tal in zamet, ki je prav tukaj tvoril močan nasip, je deblo skoro popolnoma pokrilo. Ko je mešetar prismočal do onega mesta, je sprednja krivina sani s tako silo zadela ob borovec, da so odletele na levo ter se hkrati prevrnile, ser so že vsled zameta močno visele. Seno pa se je razsulo po snegu med drevjem. Morda je drevo opognil lovski tat, morda je bil tu res hudoben namen, mešetar je bil prepričan le o enem, da je Kvančnikov prav njima nalašč napel drevo čez pot. Nič ni zaleglo Vencetovo prigovarjanje; mešetar je krel, grozil in prisegal, da se bo maščeval. Ob enem si je brisal kri, ki mu je obilno curljala iz rane na glavi. Nečak mu je pomagal, obkladal rano s snegom in naposled obvezal.

Sredi borov je bil že polmrak, ki je izdajal, da se bo hitro znočilo. Razlog več, da pričneta naglo z nakladanjem razsutega sena, če hočeta za svita domov. Vence se je takoj lotil dela, dasi se ni mogel prav otresti suma radi nesreče, mešetar pa se je polagoma nekoliko pomiril.

Tik pred mrakom sta došla v vas ter se lotila spravljati seno. Gospodinja Pavla, mlada, lepa žena jima je takoj ponudila južino, toda mešetar je odklonil.

»Delo je delo; prvo je!« je poudarjal. »Potem šele pride krepčilo. Ampak mraz sva imela na vrhu« namiguje, »tak mraz, da bi se za potrebo s čim segrela!«

»Vama bom prinesla žganja«, pravi Pavla in odhiti v hišo.

»Ni treba, saj ni treba!« kliče za njo mešetar, dasi mu je všeč tako.

»Ali kaj se Vam je zgodilo?« vprašuje vdova, ko se vrne. »Za božjo voljo!« krikne, šele zdaj opazi, da ima Dreja obvezano glavo.

V trenutku je bil mešetar spet v ognju. Kvančnikovega prične zmerjati in Pavla ne more ničesar pravega zvedeti.

»Pa mi ti kaj povej!« vpraša Venceta, ki je čvrsto odmetal seno. Šaleč se poizveduje podrobnosti in Vence ravnatoko odgovarja. Vedno mu je bil razgovor s Pavlo lehak in prijeten.

»Ti, Pavla!« pravi mešetar, ki mu je všeč, da se mlada dva zblížujeta. »Še grizljaj kruha nama prinesi k žganju, pa ne bo treba druge večerje! Hitro bova gotova.«

Rekel je tako, prepričan pa je bil, da ne bosta ta večer šla nikamor, temveč povasovala pri mladi vdovi.

»Kaj? Brez večerje da bi vaju pustila? Po takemu delu? Pri nas ostaneta, da vesta!«

Še z roko jima je zabičala ter odšla v hišo. Stari pa je zadovoljno mlasknil z jezikom.

»Vedel sem, zato sem pa rekel. Praznik bo danes! Tistega iz črnine bova, naj me vrag vzame!«

Obenem razlaga, kakšen lep vinograd ima vdova. S senom hitita in ko dovršita delo, je že noč. Trudna sta in premražena.

V pritličnem oknu hiše zagori luč, svetlo oko, ki je plašno pogledalo v temo, in na dvorišču zablesti v dolgem pasu bel sneg. Zrak se je popolnoma umiril, oblaki so se spustili prav do streh in iz njih veje tih mraz.

Delavca gresta v hišo. Vence se gibčno vzpne na ognjišče ter sede na nizek stolček, stric ostane na tleh in si tlači pipo. Gospodinja pripravlja večerjo in vrže tupatam šaljivo opazko.

»Ne gre brez gospodarja!« brunda namenom Dreja. — »Ta ukrade smreko, oni kaj družega. Vsak bi se rad okoristil, poštenjaka itak ni nikjer. Pavla, zadnji čas bo, red je treba napraviti, gospodarja vzeti v hišo!«

»Vzeti, vzeti! Samo kje vzeti?« hoče vedeti vdova. »Ali jih imate Vi kaj na prodaj?« Smeje se, zdravi zobje ji bleste.

»Ko pa ni takega semnja!« se muza Vence. »In če bi bil, enega bi moral oslepiti, tebe ali gospodarja! Stric ne zna drugače!«

»Če bi bil ti mešetar, kaj pa!« zavrča glasno možakar. »Ki ne veš, kako se

živi na svetu! Kdor je pravi, tisti tako naredi, da je na obeh straneh zadovoljnost. Kdor tako zna, tisti je pravi. V treh tednih se že začne postni čas in zacvete leska. Treba bo, Vence, če ne, ostaneš stric; tvoja leta gredo tudi h kraju. Kar je, to je!«

Vendar razgovor še ne teče gladko; niti ni ura prava, niti se niso še povsem ogreli. Vencetu je Kvančnik v spominu in njegovili očitaj se ne more otresti. Nekaj mu pravi, kako je poniževalno, da ga ta fantič, mlajši in slabič, prijemlje kakor paglavca. Tudi na dekline misli, kaj mu neki hoče. Dobro se spominja, kako je nekdanj zagrozila, da pojde v vodo. S strašnim glasom je zagrozila. Obenem misli na Stepišnega, lesnega trgovca, ki si je nagrabil bogastva in ki išče zdaj z njim samih naslad. — —

Večerja je pripravljena, prijetno diši, Pavla šaljivo vabi, použijejo vse kar na ognjišču. Med jedjo je opaziti kako blisne za oknom. Debele kosmine snega začno počasi lezti iz zraku in sedajo na okno. Vedno bolj poblestevajo v svetlobi luči, vedno gosteje se usipajo.

Dreja poišče nekaj čokljev pod ognjiščem in jih naloži na ogenj. Silno prijetno je v takih večerih, ko zunaj sneži, pri toplem plamenu v pogovoru, posebno če pride kdo v vas in če kroži potem med vasovalci buča z vinom. Kakor hitro se znoči, zapro vrata, sedejo in modrujejo, dokler ogenj polagoma ne ugasne in ne pokliče pozna ura k počitku.

Po vino mora sedeva mešetar. Odkar ni v hiši gospodarja in pomaga včasih on na posestvu s starim hlapcem, mu gospodinja prepušča to čast.

»Ono boljše bomo nocoj«, pravi, ko prižiga svetilko »imela sva trdo delo. Butico bi si kmalu razčesnil, da bi nikdar več ne videl mokrega. Dobro, da je trda!«

Pa komaj odide — klet je bila na drugem koncu dvorišča, kjer je rastel star oreh — ko se začuje na skrleh pred hišo stepanje s čevlji. Gostač Martin stopi v vežo, nizek, že nekoliko sključen, v preširoki suknji, na kateri blesti sneg in z ogoljeno kučmo čez ušesa. Godrnja, da je zima prehuda, prezgodna in da bo zmrznil na cesti. Ni ravno dobrodošel, poznajo ga, da je včasih strupen.

»Ravno prav, da si tukaj,« prisekava skoro kričeč — »saj sem vedel, da si! Oni, kako mu že pravijo, Kvančnikov, stoji v snegu, pod lučjo tam na voglu, pa mi je naročil, naj te pokličem! Da bi rad govoril s tabo!«

Vence je zardel od zadrege, pa ni rekel ničesar. Pavla je povabila gostača,

naj se ustavi pri njih in ni bilo treba ponavljati. Nerodno se je spravil na ognjišče in vpraševal po mešetarju. Kazalo je, kakor bi pravzaprav njega iskal.

Gospodinja odgovarja, Vence pa čuti, da mora iti, nekaj neumljivega ga priganja. Jeli Kvančnik že drugič prišel iz Nove vasi — oddaljena je dobro uro — ali je kar ves popoldne ostal tu, ugiblje. Kot vzmet se sproži z ognjišča in gre ven, ni mogoče drugače.

Sneg je še vedno počasi naletal. Pod lučjo za voglom je razločiti teman kip in Vence gre tja. Postava se zgane.

»Ali si pozabil?« vpraša tenak glas. Vence odkima z glavo.

»Dolgo te že čakam. Preje, popoldne ti nečesa nisem povedal. Otrok je zbolel in je vedno slabši. Sestra je vsa zrušena.«

»Kaj je otroku?« vpraša Vence napeto.

»Ne vem. Šel sem po zdravnika, pa ga še ni.«

Vence molči in se zatopi v misli. Sam ne ve, kaj mu je, čuti razdvojenje. Tudi tovariš molči, pričakuje nečesa. Samo sneg tiho pada med nju. A Vencetove besede ni in molk reže Kvančniku v srce.

»Kaj je s teboj, Vence?« vpraša skoro proseče. »Ali se ti nič ne smilimo?«

Tedaj se srdito oglasi mešetar. Neslišno je došel po svežem snegu.

»Aha, si prišel! Lump hinavski! Tako torej znaš? Ljudi pobijaš?«

Hkrati zgrabi Kvančnika od zadaj za ramena in ga vrže vznak, predno se je ta še dobro zavedel. Povodenj psovok spremlja mešetarjevo kipečo jezo. In ni mu še dovolj. Šibkega mladeniča sune z nogo ter se pripogne, da bi ga z vso silo obdelal na tleh, kakor je.

Tu se mu Vence postavi po robu.

»Stojte!« krikne odločno in mešetar obstane. Pa takoj spet vzkipi in se razvname. Toda Vence ne pomišlja več, plane in sune strica, da se opoteče in komaj še najde ravnotežje.

»Niti dotaknili se ga ne boste več!«

Mešetar divja in hoče nazaj, toda Vence ga prime z železno roko in tira v stran:

»Niti dotaknil! Pojva!«

Kvančnikov vstane in dviga pest za podivjancem, strašno ogorčen in tresoč se po vsem telesu.

»Živina, živina!« bruha iz njega, mešetar pa kolne in psuje in se skuša otresti spremljevalca. Vence ugovarja, da ni gotovo, koliko je Kvančnikov kriv, ali sorodnika ni mogoče ugnati: ko je enkrat vzplamtel, se mora povsem izvihirati!

»Kaj se je spet zgodilo?« vprašuje Pavla, ko stopita v hišo, še vedno v prerekanju. »Kakor poletni dež je stric,« pristavlja šaljivo, »hkrati se ulije, pa hkrati spet pojenja!«

Mešetar se še huduje, pa je bolj videz ko jeza. Venceta je odtrgal Kvančnikovemu, zdaj bi ga rad spravil k dobri volji. Poln lonec vina, ki ga je bil prej prinesel in ki se je nekoliko ogrel pri ognju, porine predenj in ga sili, naj pije. Nato stopi k gostaču in ga izprašuje, pa so vprašanja nejasna in dvoumna.

Vence je razglašen ko prenapeta struna, nekaj ga muči. Ko se še Pavla oglasi in prigovarja, vzame vino in pije, kakor bi hotel plamen pogasiti v sebi. Odleže mu, dvigne se na ognjišče in sede na klop. Tudi Pavla prisede in razgovor se razpreda. Vence pije še več, se zlekne po klopi in mešetar mora kmalu spet po pijače.

Zunaj še vedno gosto naleta sneg, tiho, da se skoro čuje sesipanje, na ognjišču pa čvrsto plapola rdeče-rumen plamen, da se gorkota vije okrog, da čimdalje bolj prevzema vasovalce neka trudna lenost. Močno diši staro vino in vedno mehkeje leze v žile.

Vence se pomalem šali s Pavlo, ki ne ostaja dolžna. Razpoloženje se spreminja, Vence se ogreva. Mlada gospodinja je mikavnejša, vse lepša, bližja. »Polje, gora,« zveni mladeniču v ušesih, zdi se mu, kakor bi pričel polagoma razumevati. S silo potlači, kar je še razglasja v njem, da se utopi daleč nekje. Vse pozabi, vedno prijetnejši je večer, vedno ugodneje mu je. Prime Pavlo za mehko, polno roko in jo draži.

»Povarovati te moramo, da te ne bo strah, ker te stari hlapec neče!«

Mežika z očmi in se smeje, mešetar pa zadovoljno kima.

»Čuj bliže, nekaj ti bom povedal! Čuj na uho!«

Pavla se skloni, mešetar pa porabi trenutek in se pritajeno meni z gostačem.

Vence zapazi.

»Čuj bliže!« ponavlja glasneje in mežika. Vendar so njegove oči povsem drugje, hkrati je ves pozoren. Pavla se skloni k njemu in Vence ji nekaj pove, da se glasno zasmee. Mešetar se zasuče, zadovoljstvo se mu sveti v obrazu.

»Tako je prav, čemu smo pa mladi,« pritrja glasno. — »Pij, Vence, pij! Danes imava praznik!«

Vence pije, pa se ne da prevariti. Skrivaj opazuje sorodnika, toda budno, vsa prejšnja lenost se mu je spet izgubila

iz udov. S Pavlo se šali, obenem pa opazuje. Vidi, da imata z gostačem nekaj važnega in da skrivata. Naredi opazko, še drugo in mešetarju je umešavanje nadležno.

»Siten si ko obad!« se otresa. »S Pavlo se pomeni.«

Toda Vence si ne da dopovedati. Njegov sum je narastel, ulovil je besedo o Stepišnegu in osupnil. Tudi stric je torej v zvezi s tem človekom? S to živaljo brez vesti in brez sramote? S pijavko in nasladnikom? Za plačilo, kako pa, za dobro plačilo!

Vence se vzravna, kakor bi niti ne pokusil vina, ostra igla se mu zabada v srce.

»Kaj je s Stepišnegom?« vpraša rezko. »O čem se meni ta?«

»Nič,« pravi mešetar kratko in nevoljno pogleda sorodnika. Opazi pa, da Vence ni zadovoljen z odgovorom, zato takoj pristavi:

»Nekaj gozda bo kupil, doli na Brdu!«

Dasi je Stepišneg lesni prekupčevalec, vendar ve mladenič dobro, da mešetar laže. Ve, da prekupčuje zdaj, ta trenutek s človekom. Srdito zapiči vanj oči, da še gostača zbega ta pogled in da se primakne k ognju ter ga začne grebsti. Tišina je in v tišini hušknje nagla senca mimo obsneženega okna. Mešetar se zajeti, takoj nato pa stopi ven, glasno zmerjaje, kdo neki vohuni pod tujimi okni.

»Sosedo včasih skrbi po nepotrebem,« pravi Pavla zlovoločno, »kdo je pri meni. Da bi jo dobil Dreja enkrat v pest!«

Mešetarja pa še ni nazaj. Vence gleda gostača in zdi se mu, da je nemiren. Pemisli, nato pa vpraša trdo, da ga Pavla kar pogleda:

»Kdo je bil?«

»Kdo?« menca gostač. »Kaj vem, kdo?« Nikogar najbrže, sneg se je usul s strehe, nikogar ni bilo!

Spet trenutek mučne tišine. Starec popravlja ogenj, da bi umaknil obraz slepemu mladeničevemu očesu, Vence pa bi najraje planil za mešetarjem, ko bi ga ne prikovalo na mesto gostačeveo tajenje. Kri mu kipi v obraz, sram ga je. Čuti, da ve gostač še več, a da se mu je posrečilo vse utajiti.

»Ali ni bil oni, Stepišneg?« vpraša spet starca in ga gleda z vsem zaničevanjem. Toda ta odgovarja nedolžno in nevedno, da Venceta še bolj razvname. Prepričan je, da se vse to, tako skrito in tajno, suče zgolj okrog njega. Sredi mreže je, ki je doslej še zapazil ni in noge so mu v zankah, da ne more nikamor. Kakor bi stopil iz teme, mu je, hkrati plane luč na njegova dejanja, vidi daleč naprej.

Med tem se mešetar vrne. Če imajo še kaj vina, je njegovo prvo vprašanje. Videti je, da bi se rad izognil vsakršnemu poizvedovanju. Ali Vence je nestrpen, takoj hoče vedeti, kdo je neki bil.

»Ne vem,« pravi mešetar, »če se ni vrnil oni pohajač!«

»Ni res, drugi je bil!«

»Gledat bi šel za njim, čemu se zdaj usajaš! Nikogar nisem našel!«

Mešetar odgovarja glasno in porogljivo. Vence pa ve le eno, da mora raztrgati mrežo. Moč čuti in zavest krivde obenem. Trdo zastavi vprašanje, glas mu drhti:

»Ni bil Stepišneg?«

»Ni bil!« odvrne sorodnik kratko in brez pomišljanja.

»Razložil sem postavo pri oknu!«

»Ni res!« je kratek, trd odgovor.

»Stepišneg in nihče drugi!« zavrne Vence, kakor da ni ugovora. — »Kaj sta imela,« — kipi grozeče.

»Kaj tebi mari?«

Oblastno gleda mladeniča, obenem škili na gostača, jeli kaj izdal. Prepriča se, da ni ničesar odkril.

»Obsedlo te je nekaj ali pa si pijan,« nadaljuje nato za znamenje mirneje.

»Bog ti daj pamet in pa soli v glavo. Po klopi se zlekni in pij, da grem po drugo!«

Ponudi mu lonec, mladenič pa sune, da vino pljusknje po ognjišču. Mešetarjevo priznanje, da je bil zunaj Stepišneg, ga je tako zadelo, da ni več našel besede od razburjenja. Toda odločil se je že in v istem trenutku skočil z ognjišča.

»Kaj pa bo? Kam misliš?« se široko razkorači pred njim mešetar ter mu, hrust kakor je, zastavi pot. Vencetov sunek z loncem ga je bil razdražil, govori z vso oblastnostjo. Toda tudi mladenič je razburjen do skrajnosti.

»Proč!« krikne srdito. — »S sleparij nečem imeti opravka!«

»Kako? Slepar?« vpije mešetar. — »Z mano govoriš tako?« — Zgrabi ga z obema rokama. »Nikamor ne boš šel!«

»Proč!« ponovi srdito Vence, toda hrust se ne umakne. Še nazaj ga potiska, kakor da je otročaj. Mladenič pa hkrati vzkipi kakor divji, se bliskoma zasuče in otrese, mešetar pa prileti kakor zviška na škrlji, krikne in obleži. Naglo skoči Pavla k njemu, pa je že nezavesten in sredi krvi.

Vence gre ven in obstoji v metežu, kakor bi si hotel razložiti, kar se je zgodilo. V sencih in prslih ga tišči, čuti, kako je nekaj med njim in bolnim otrokom.

Iz knjige „Žetev“.

Spisal Rabindranat Tagore. Prevedel Alojzij Gradnik.

4.

Globoko spodaj je tekla Fumna urna in vedra, nad njo je preteče štrlela skala.

Brda s temnečimi lesi in razjedajočimi potoki so jo obkrožala.

Govinda, veliki učenik Shikov, je sedel na pečini čitajoč sveta pisma, ko je Raghunath, njegov učenec, ponosen na svoje bogastvo, prišel in se poklonil pred njim in rekel: »Prinesel sem svoj revni dar, nevreden, da ga sprejmeš«.

To rekši je razgrnil pred učenikom par zlatih zapestnic, okrašenih z dragocenimi kamni.

Učenik je vzel eno in jo ovil okoli prsta in dijamanti so odsevali žarke luči.

Nenadoma je spolzela z njegove roke in se zakotalila po skali v vodo.

»Joj,« je zavpil Raghunath, in skočil v vodo.

Učenik je uprl svoj pogled na svojo knjigo in voda je obdržala in skrila, kar je ugrabila in je šla dalje svojo pot.

Dan je že medlel, ko se je Raghunath vrnil k učeniku, truden in premočen.

Sopihal je in rekel: »Mogel bi jo zopet najti, če mi pokažeš, kam je padla«.

Učenik je pobral zapestnico, ki je ostala, jo zagnal v vodo in rekel: »Tangle je!«

5.

Upagupta, učenec Budov, je ležal speč na zemlji ob obzidju mesta Mathura.

Vse svetilke so bile ugašene, vse duri zaprte, in zvezde so bile vse skrite od temnega neba v avgustu.

Čigave noge so bile, žvenketajoče z zapestnicami, nepričakovano dotikajoče se njegovih grudi?

Prebudil se je osupnjen in luč ženske svetilke je ošinila njegove odpuščajoče oči.

Bila je plesalka, obsuta z dragulji, ovita v medlomoder plašč, pijana od vina svoje mladosti.

Nagnila je svojo svetilko in videla mlado obličje najstrožje lepote.

»Odpusti mi, mladi asket,« je rekla žena; »milostno pridi v mojo hišo. Prava prst ni prava postelj záte«.

Asket je odvrnil: »Žena, pojdi svojo pot; ko bo čas zrel, pridem k tebi«.

Nenadoma je črna noč pokazala svoje zobe v plamenečem blisku.

Vihar je grmel iz kota na nebu in žena je trepetala v strahu.

Veje drevés kraj ceste so ječale pod cvetjem.

Veseli zvoki piščalke so prihajali valujoč v topli pomladni vzduh iz daljave.

Meščani so odšli v gozdove na rožni praznik.

S sredine neba je strmel polni mesec v sence molčečega mesta.

Mladi asket je hodil po samotni poti, ko so nad njim od ljubezni bolni koeli*) skakali z mangovih vej v nenehajočih tožbali.

Upagupta je šel skozi mestna vrata in je stal ob vznožju obzidja.

Kdo je bila ženska, ki je ležala v senci zidu pri njegovih nogah, zbičana od črne kuge, telo pokrito z uljési, naglo izgnana iz mesta?

Asket je sedel na njeno stran, vzel je njeno glavo na svoja kolena in je namočil njene ustne z vodo in namazal njeno telo z balzomom.

»Kdo si, ki si se me usmilil?« je vprašala žena.

»Čas je, slednjič, prišel te obiskat in jaz sem tu,« je odvrnil mladi asket.

6.

Tulsidas, pesnik, je hodil globoko zamišljen ob Gangesu, v tistem samotnem kraju, kjer požigajo mrličé.

Našel je ženo sedečo ob nogah trupia njenega pokojnega moža, radostno oblečeno kakor za poroko.

Vstala je, ko ga je zagledala, se mu priklonila in rekla: »Devoli mi, Učenik, da s tvojim blagoslovom sledim svojemu možu v nebo.«

»Zakaj imaš takšno silo. hčerka moja?« je vprašal Tulsidas. »Ali ni tudi zemlja Njegova, ki je nebo ustvaril?«

»Ne hrepenim po nebu,« je rekla žena, »jaz želim svojega moža.«

*) ptič.

Tulsidas se je nasmehnil in ji rekel:
»Vrni se domu, dete moje. Predno bo me-
sec pri kraju, najdeš svojega moža!«

Žena je šla domu polna radostnega
upa. Tulsidas je prišel slednji dan k nji in
je dal visoke misli, da jih je mislila in nje-
no srce je bilo do roba polno od božje lju-
bezni.

Ko je mesec bil komaj pri kraju, so
njeni sosodje prišli k nji in vprašali: »Že-
na, si našla svojega moža?«

Vdova se je smejala in rekla: »Sem.«

Zvedavo so vprašali: »Kje je?«

»V mojem srcu je, moj gospod, eno z
menoj,« je rekla žena.

Pozdrav domu.

Zvečerilo se je in na nebu
so zvezde se vžgale --
ah, ko da k pogrebu
so zasijale.

Spomini moji gredo
daljno pot čez gore:
srce jih poslalo je: toplo besedo,
ko samo ž njimi ne more.

Tam daleč ob Nadiži
se vstavijo
v mladosti moje paradiži
in ga od srca pozdravijo.

Oktober 1920.

Joža Lovrenčič.

Nekoliko vipavskih običajev iz 17. stoletja.

Po Valvasorju sestavil * *

Valvasor govori v svoji znani knjigi
»Ehre des Herzogthums Krain« tudi o
nekaterih primorskih šegah in navadah.
Ker bi to morda marsikoga zanimalo, ne
bo odveč, če posnamemo po njem za da-
nes nekoliko o Vipavcih. Ob priliki bomo
govorili morda tudi o drugih Primorcih.

Valvasor pravi, da označuje Kranj-
c one ljudi za Vipavce, ki so naseljeni na
Notranjskem, ob goriški in furlanski meji
ter v nekaterih vaseh okoli Vipave. Vi-
pavci govorijo isti jezik kakor Kranjci, le
v izgovorjavi in noši je nekoliko razlike
med obemi.

Če išče Vipavec nevesto v sosednji
vasi, se mora prej s tamkajšnjimi fanti
pobotati, kar se zgodi po navadi tako, da
jim plača za pijačo. Če se pa ženin temu
izogiba, nastane običajno pretep. Vdovec
je tega davka prost. Z ženitveno pogodbo
pa odlašajo Vipavci do zadnjega dne pred
poroko. Zgodi se, da pogodba še ni skle-
njena, je treba že oditi v cerkev k poroki.
Kar je pa nevesta konečno prinesla v hi-
šo, tega ne dobijo njeni nikdar več nazaj,

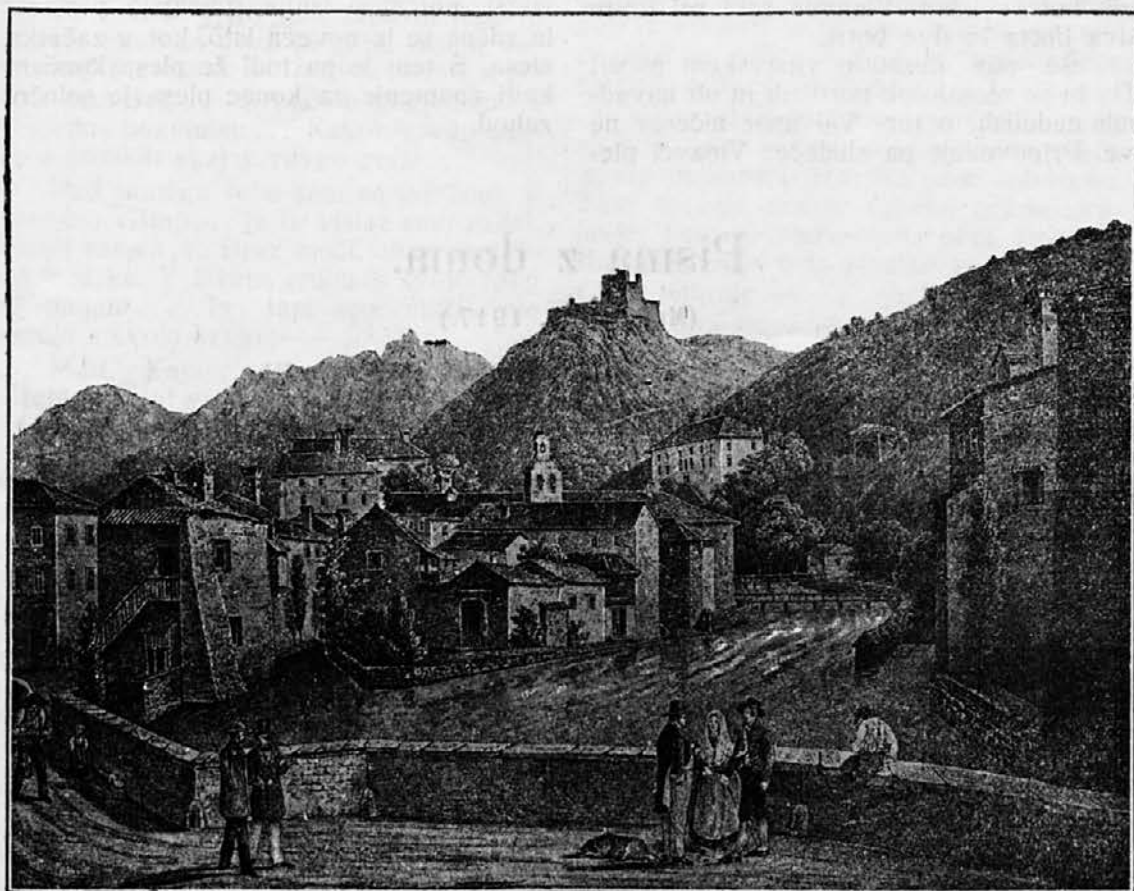
tudi tedaj ne, če žena umre brez otrok.
Po ženi deduje vse njen mož.

Ko pa pelje ženin nevesto k poroki,
jo mora prej odkupiti pri vaških fantih.
To mora storiti tudi v vseh tistih vaseh,
skozi katere ga vodi pot do cerkve. Ob
strani neveste gre k poroki stara, častit-
ljiva žena, kateri pravijo Vipavci »klo-
ča«. V cerkvi mora nevesta darovati du-
hovniku rutico, če bi tega iz nerodnosti
ne naredila, mora to zanj storiti »klo-
ča«. Ta »kloča« je potem tudi pri pojedini
in zabavi nevestina učiteljica; uči jo, ka-
ko se mora vesti ter skrbi, da preveč ne
je in pije in da se žalostno ne drži. Po
pojedini je »kloča« te naloge oproščena.

Iz cerkve gredo svati na nevestin
dom, kjer ostanejo do večerje. Po večerji
prineso na mizo veliko pogačo, ki ji pra-
vijo »prosenec«. Ta pogača je na različ-
ne načine razrezana, po navadi pa ima
toliko zarez, kolikor je moških svatov na
gostiji. V tiste zareze polagajo moški den-
nar; ta vloži »sold«, oni »groš«, tretji pa
morda tudi »cekin«. Zgodi se, da natakne-

jo tako v pogačo včasih do 60 goldinarjev. Ko so vsi vložili denar, ga »starašina« prešteje in kdor je največ dal, dobi pogačo in denar. Vendar pa to ne ostane njemu. Če je ta ponosni svat iz nevestinega sorodstva, pozove nevesto, naj nastavi predpasnik, v katerega ji strese denar in pogačo. Če je pa z ženinom v sorodu, izroči nevesti samo denar, pogačo pa natakne na kol, katerega dene čez ramo in spremlja tako kot častni vodnik nevesto in svate na ženinov dom. Sosedje jim pot večkrat zagradijo in svatje se morajo vsakokrat odkupiti.

Ko pride sprevod na ženinov dom, se postavita dva svata pred hišne duri, potegneta meče iz nožnic in jih držita navskriž čez vrata. Tod skozi morajo vsi svati v hišo, ko pa pride na vrsto nevesta, potisneta meče niže in ji zapreta vhod. V hišo jo pustita šele tedaj, ko se je pri vsakemu odkupila z rutico ali s čim sličnim. V slučaju, da se nevesta temu upre, jo mora odkupiti ženin, po navadi z dvema goldinarjema, če pa nevesta svatoma uide skozi vrata, je to zanju največja sramota in zasmeh. Komaj stopi nevesta v novi dom, ji ponudijo stol, na

Trg Vipava pred dawnimi časi.

kolena ji pa položijo malega otroka, kateremu pravijo zato »kolenček«. Temu da nevesta jabolko, ki je nabodeno z denarnim drobižem, iz srede jabolka pa štrli velik »groš«. Po končani večerji pa sledi še neka posebna navada. Na mizo prinesejo »konfekti«, kakor to sami imenujejo. Kuharica izdolbe nekoliko »merkvic«, jih napolni z drugimi jedmi ter vse skupaj skuha. Ko pridejo »merkvice« na mizo, mora nevesta snesti dve, ženin pa tri. Ta navada je razširjena posebno okoli Štjaka, drugod se zadovoljijo tudi z bobom,

nevesta ga zajme dve žlici, ženin pa tri. Drugi dan se gostovanje nadaljuje, prve pridejo na vrsto jajčnate jedi.

Vse to, pravi Valvazor, je že še popoštenju in nrvnosti. To so običaji ob poroki vdovca ali vdove. Če se ženi vdovec, se zberejo moške iz sosesčine oboroženi z najrazličnejšimi inštrumenti: ponvami, pokrovkami, kotli, kosami in različnimi rogovi, pa bodisi tudi s čemerkoli, samo da daje glas od sebe. In tedaj se začne strašna godba, ki traja dolgo, do-

kler se vdovec z umetniki ne pobota, kar ga stane po navadi eden ali dva čebroma vina. Če se mož vдова, ji vprizori isto muziko žene. Razlika je le ta, da se žene pri poravnavi zadovoljijo s pol čebrom vina. Valvazor pristavlja, da so žene že s pol čebrom zadovoljne, ker se kot vdove rade in večkrat možijo in jim zato, da se bodo tudi same v takem slučaju odkupile s pol čebrom.

Ob porodu mora mož takoj iskati botra. Pa kako? Gologav mora na pot, pa bodisi še tako daleč in ob vsakem vremenu. Šele ko prvega botra dobi, se pokrije, hiti domov in pošlje prijatelja drugih botrov iskat. Vipavec rabi pri krstu dva botra in dve botri.

Še par besed o vipavskem plesu! Da bi se plesalo ob porokah in ob navadnih nedeljah, o tem Valvasor ničesar ne ve. Pripoveduje pa sledeče: Vipavci ple-

šejo na praznik svojega cerkvenega patrona. Enemu izmed najuglednejših fantov proda župnik prvi ples. Ta fant proda potem dvema drugima zopet dva plesa. Nato plešejo. Tisti, ki je kupil ples od župnika, pleše prvi, za njim po vrsti ostala dva. Potem se zamenjajo tako, da bivši prvi plesavec postane zadnji, drugi pride na mesto prvega, tretji pa na mesto drugega. To se ponovi še enkrat, tako, da pride zadnji na mesto prvega. Nato se postavi v vrsto vsa vaška mladina in plešejo vedno le po trije pari, tako se izmenjujoč, kakor trije prvi, dokler ne pridejo na vrsto vsi navzoči. Ko se vse to izvrši, potem si fantje izmenjajo plesavke in začne se iz novega isto, kot v začetku plesa. S tem je pa tudi že ples končan, kajti znamenje za konec plesa je solnčni zahod.

Pisma z doma.

(Med vojno, 1917.)

V.

Kdo nam ostal je zvest? Ali prijatelj star,
kadar iz divjih je zemelj vzplamtel
[požar?

Vsi zapustili

so nas kot ptica ostavi goreči hram,
krila ožgana razpne in zleti drugam
v stiski in sili.

Kdo nam ostal je mil, kdo nam ostal
[je drag?

Bolj kakor vse ta naš ljubljani hišni prag,
listje in cvetje,

trta in drevje in španski ta trs dehteč,
ki vedno mislim razgretim bil lek hladeč
je in zavetje.

Kdo nam ostal je svet? On, ki edini nas
v stiski poslušaj in jača že šibki glas,
ko se ramena

grudijo nam pod bremeni. Njegov ukaz
tudi tej grozi naposled prinese spas —
združi plemena.

VI.

Mesece, tedne in leta od vsepovsod
kličejo srca: Usmili se nas, Gospod,
daj, da preneha

strašna ta vihra, ki lomi i trs i hrast! —
Daj, da na duše nam, Tebi v nebeško
[čast,
leže uteha!

Mesece, tedne in leta železen zob
gloje in vrta in koplje za grobom grob...
Tisoč piščali

sočnih, mladih že pognalo je iz grobov
in vsaka poje kot zdramljeni bi domov
mrtveci zvali.

Mesece, tedne in leta od vseh strani
dimi in kriki in tožbe in val krvi...
V divjem prepri

pokajo puške in mine. Drhteči krov
poln je oljčne dišave — a grom topov
se ne pomiri.

Ločeni svetovi.

Spisal Andrej Čebokli.

Rdeči jezdec.

Črni dom št. 1.

Poln je teles. Nabito poln. V črne in rjave odeje so povita. Trdoravna. Ravnila so jih železne roke...

Med telesi leži sin. In sinove bolečine vzžarijo v večerni mrak:

»O mati! — Ko sem zapustil tebe in dom in njivo in gozd in gore, nisem vedel, kaj zapuščam —. Z visokom in s petjem sem šel... S ptičjim pogledom... Z levjim pogumom... Kakor gredo fantje z gorskih skal v ravno polje...

Nad samega sebe sem se povzpел. V trenutno višino... Iz te višine sem padel. Težko ranjen... Brez moči, ubog sem ležal v jarku. V živem grobu, s svojo roko izkopanem... In tam sem močil tujo zemljo s svojo krvjo — — —.

Mati. Kaplja sem od tvoje krvi... K tebi se zdaj vračam — a drug sin: preprojen sem v svoji očiščeni krvi... Iščem tebe, ki me iščeš... da bi položil svojo trudno glavo pod tvoje gorko srce... Doma iščem, da bi videl v njem svojo razbito zibelko... Gozd, ki je posekan do korenin, da bi ga vprašal, kje gnezdijo zdaj tičke... Njivo iščem, ki so jo uničila železna kolesa in kopita ostrašenih konj, da bi videl na njej trnje svojega potu. In gore, ki so zdaj domovi milijonske množice in grobovi raztrganih trupel, da bi stopil zopet na njihove vrhove, s sončnim zlatom polite, in bi pogledal na vse štiri strani sveta, v skrivnostno daljino... in se dotaknil s prstom neba —.

Večerni žareči oblaki so se gnali... gnali rdeči jezdec... in udarili z glavo in s kopitom ob jeklene gore —. Kopita so si zbrusili... razbili si glave... in požrl jih je črni dim bobnečih min —.

Onstran jeklenih gor pa čaka nanj križana mati —.

Ogenj žrjave krvi.

Črni dom št. 2.

Poln je teles. Čisto poln. V črne in rjave odeje so povita. Sključena. Sključila jih je žalost brez solz —.

Med telesi leži Pavel. Iz srčne krvi mu kreše iskre kamen bolečin... da vz-

letijo vzdihni — ognjeni žrjavi, pojoči skozi večer:

»Lenica! Jaz pojdem —. Z menoj jih pojde tisoč —. Jaz dobim novo sivo obleko in novo belo perilo. Vsi dobijo novo sivo obleko in novo belo perilo. Jaz bom pel in vriskal in za sivo čepico pripnem nagelj in rožo. Nagelj se bo rdeče smejal, roža krvavordeče... Vsi bodo peli in vriskali in za sive čepice pripnejo nagelje in rože. Nagelji se bodo rdeče smejali, rože krvavordeče...

Črez planine bomo marširali... da se bodo pod našimi nogami sušila rdeča jezera planinskih rož. Na gore splezamo. Tam se pod našimi rokami zgane skalovje. Tam se vležemo na prsa. Pod našimi prsi bodo bele planike zapirale črne oči in umirale —.

In izza skale na gori bom zopet gledal domačo dolino v okviru juga. V dolini moja in tvoja vas. V vasi svoj in tvoj beli dom. Tvoje od ljubezni svetlo kambrico. Tvoje v hrepenenju dišeče okno. Pod oknom pa črnega tujega fantiča z belimi zobmi, ki zapeljuje mojo Lenico —!

Jaz pojdem po svojo nevesto Lenico, če me še ljubi in mi je še zvesta... Z menoj jih pojde tisoč na ženitovanje. Najino ženitovanje bodo krasili nagelji in rože, ki jih prinesemo za čepicami jaz in tisoč drugih —.

Jaz pojdem po svojo nevesto smrt, če me Lenica ne ljubi več in je zvesta črnemu tujemu fantiču z belimi zobmi: zakaj tedaj bom še enkrat snubil Lenico — a z močjo svojih žil —. Tako dolgo, da se posušita za čepico nagelj in roža in vzevetijo pod mojimi golimi prsi iz belih skal neznane rože, ki bodo krasile moje truplo in venčale moj grob.

Pa pride jih še tisoč za mano... vsak po svojo Anico, Katico, Tonic —!

Ognjeni žrjavi so leteli z vso srčno silo skozi večer... Samo s perutmi so se včasih odpočili —.

Ali še pred ranim jutrom so se ujeli v električne zanke in storili kratko smrt —: brez kaplje prelite krvi visijo v železnem trnju žičnih ovir, ki črno cvetijo po granitnih gorah —.

Onstran električnih zank pa vre in kipi Lenici kri: čisti se zanj —.

Krik očetovstva.

Črni dom št. 3.

Poln je teles. Križem poln. V črne in rjave odeje so povita. V kolače zvita. Zvila jih je groza kar brez črhe in z mirno roko —.

Iz enega v vrsti kolačev se razvije mož in oče. Skozi suhe prsi se mu vidi živo srce, režeče v popolnoč!

»Žena — o trojica otrok —! Zdaj vem, kaj sem imel. Vem, kaj sem izgubil...»

Zdaj, ko te zasledujejo strastne tuje oči, bi te pogledal drugače. Gorkejšje... Objel bi te drugače. Tesnejše... Poljubil bi te vse bolj živo... Ljubil bi te, kakor Bog zaukaže: s čistimi očmi in čisto krvjo...

Po dnevu bi stražil tvoja vrata, po noči tvojo posteljo pred strastno tujo roko, ki ti zdaj veže roke in noge in ti hoče oskruniti materinstvo... Ali se braniš do krvi — do smrti —?

Ali se udajaš —?

Zdaj bi rad pestoval celo peščico veselih otrok. Dva na kolenih, dva na rokah, dva na ramenih. Igral bi se z njimi.

Pel bi z njimi in molil — namesto da bi jih proklinjal in jih s svojim proklinjanjem učil proklinjati mater in očeta: in bili bi otroci po božji podobi.

Otroci, misli mati na vas? Vas brani? Ali vas ni pozabila?

Otroci, mislite na mater —! Branite mater —! Ali se brani mati... do krvi — do smrti —?»

Možev in očetov krik je razpral popolnoč samo do rohnečih, do živega izvrtanih gor —: zakaj tu so ga ulovili brezžični aparati, štrleči nad kavernami človeških cenzorjev —.

Onstran prežečih gor pa je čakala žena zaman —: zdaj že pestuje brezmirna materina roka tuje dete in troje otrok pleše ringaraja okoli malega.

Usoda človeška.

(Khong-Fu-Tse.)

Za poletjem vročim pride hladna jesen,
za snegovi pride cvetje mladih vesen;
solnce vstaja vsako jutro z zlato zoro,
zlato pada zopet vsak večer za goro.

Ko je obrodila, znova se izorje
zemlja, reke vse bežijo v modro morje,
ali nezamudno vedno vali novi
ostajajo drveč med tesnimi bregovi.

Človek enkrat le živi in se ne vrne.

Kakor zvezda je, ki sije in utrne,

kar ostane je samó še kup pepela

in na zapuščenem grobu grm plevela.

A. Gradnik.

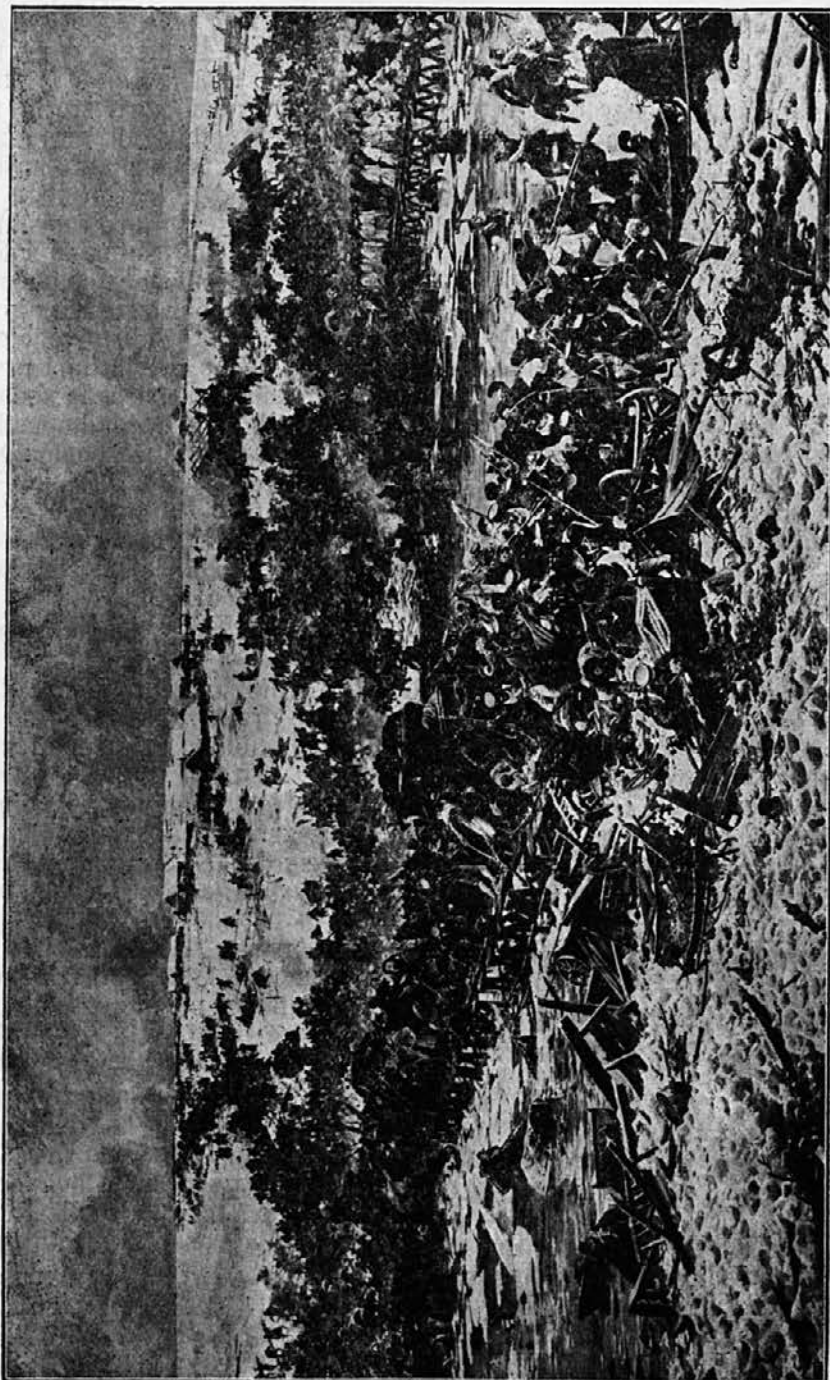
Napoleon Bonaparte.

Dne 5. maja je preteklo sto let, odkar je umrl Napoleon Bonaparte na samotnem otoku Sv. Helene na želodčnem raku.

Dolgo vrsto let je bil strah evropskim krvavim magotcem, sam krvav magotec in njegova vojska je bila prava šiba božja izmučenega ljudstva. Francijo je pripravil do vrhunca svoje slave, zato ni čuda, da se ga še danes francoski narod rad spominja in ga slavi.

Po rodu je pa bil Italijan, rojen na otoku Korzika, ki pripada sicer politično k Franciji, a je po večini italijanski; njegova rodbina, ki je prišla iz Toskane, je bila ugledna; njegov oče je bil odvetnik, ki je imel poleg Napoleona, ki je bil drugi sin, še 13 otrok, katerih sedem je ostalo pri življenju.

Že v svojem desetem letu je moral iti v vojaško šolo v Francijo (Brienne), pozneje v Pariz. Odlikoval se je radi svo-

Napoleonov umik čez reko Berezino.

jega bistrega uma in radoznalosti; že s 16. letom je postal poročnik. Neprestano se je učil; posebno je ljubil revolucionarne pisatelje. Sila, ki ga je vzpodbujala k učenju in napredku, je bila brezmejno častihlepje, tista značilna poteza večine slavnih vojskovodij. Svoje okolice ni ljubil. Gojil je gorečo željo, da osvobodi svoj rojstni kraj. To se mu ni posrečilo, zato se je pridružil revolucijski armadi in postal general šele 24 let star, drugo leto mu je že bilo poverjeno vrhovno poveljstvo v Italiji.

Tu je začela njegova zvezdnata pot. Porazil je Avstrijce v treh koalicijskih vojnah zaporedoma in izsilil trikratni mir, ki so mu dali novih dežel; tedaj smo tudi mi Slovenci pripadli francoskemu cesarju in poizkusili marsikaj. Ta čas je tudi dosegel v očeh francoskega ljudstva tako moč, da je lahko vrgel tedanjo vlado, postal sam diktator in pozneje cesar, kar se je zgodilo l. 1804.

Tudi je ustvaril kraljestvo Italijo, dasi nepopolno, ker je obsegalo samo Lombardijo, Benečijo in Emilijo. Sam se je

oklical za kralja. Italijani ga radi tega po pravici častijo kot svojega prvega kralja; tudi je bil s tem dejanjem storjen važen začetek italijanskega narodnega ujedinjenja. V Neapolju pa je postavil Napoleon za vladarja svojega brata.

Kmalu nato sta bila edina gospodarja Evrope Napoleon in ruski car. Napoleon je hotel postati edini gospodar nad vso Evropo, zato je napravil nesrečni pohod na Rusko s 500.000 možmi. Rusi se niso hoteli spustiti v odločilno bitko. Napoleon je zasedel Moskvo, živeža ni bilo dovolj, med tem je nastopila huda zima, kot je še niso pomnili. Ni bil še poražen; a vendar se je moral Napoleon umikati; po poti pa je izgubil skoro vso vojsko vsled lakote, mraza in napora ter kozaških napadov. Najhuje ga je pa zadela Berezina.

Ni velika reka to, a gotovo najusodnejša za Napoleonovo slavo, zakaj v nji je poginilo na tisoče in tisoče vojakov, tudi tega ali onega Slovenca, ki je tedaj moral služiti v Napoleonovi armadi, je pogoltnila mrzla voda in so ga zakrile ledene plošče. Samo 30.000 razcapanih, za vojno nezmožnih vojakov se je vrnilo iz Rusije.

Tedaj se je Evropa dvignila proti Napoleonu. Rusi, Prusi in Avstrijci so ga potolkli pri Lipskem in vkorakali v Pariz, Napoleona poslali na otok Elbo, na prestol pa so postavili Ludovika XVIII.

Že naslednje leto je Napoleon ušel z Elbe. S 1000 možmi je prestopil francoska tla, vse vojaštvo, ki so ga poslali proti njemu, je pristopalo k njemu. Z velikim sijajem je zopet vkorakal v Pariz. Zavezniki so se zopet združili proti njemu in v odločilni bitki pri Waterloo v Belviji je bil 18. junija 1815 zopet poražen, zdaj za vedno.

Zdaj so ga poslali na samotni in pusti otok Sv. Helene na zapadni obali Afrike, kjer je bil vedno zastražen. Nekdanji poglavar nad življenjem in smrtjo polovice Evrope, je zdaj nesrečno živel, zapuščen od vseh. Umrl je dne 5. maja 1821 za nezdravljivo boleznijo, želodčnim rakom.

Nihče izmed onih, ki so se ga bali, ni potočil solze za njim, kot danes ne potoči solze nihče za mnogoterim onih, ki smo jih še pred tremi leti z grozo občudovali.

* *

Naše slovenske pokrajine so bile parkrat pod Napoleonovim gospodstvom, drugič kar več let zaporedoma. Različna so bila čustva, s katerimi so takrat naši ljudje sprejemali Francoze, različne so tudi danes še vedno sodbe, ki govoré o

njih. Tako daleč smo že prišli, da ni več izdajalec ta, ki Francozov ne poveljuje brezpogojno, dasi moramo priznati, da so nam v kulturnem oziru storili to in ono dobroto, dasi vemo tudi, da tega niso naredili toliko iz ljubezni do našega rodu, ampak iz ljubega francoskega državnega egoizma, v tekmi proti našim prešnjim gospodarjem. Dali so nam šole, gimnazije, imeli smo celo nekak početek vseučilišča. Naše izobraženstvo, kolikor toliko prebujeno, je dobro vedelo, kaj pomeni to. Z Ilirijo so bili dani prvi početki našega ujedinjenja. Ni čuda tedaj, da je vse to narekovalo Vodniku najlepšo njegovo pesem »Ilirija oživljena«. Ne smemo pa misliti, da je imela slovenščina pod Napoleonom že vse pravice; v šolah so se morali dijaki pridno učiti francoščino in za javne službe je bilo istotako obvezno znanje francoščine.

Manj kot izobraženstvo je bilo navdušeno za Francoze naše preprosto ljudstvo. Ono se je brigalo za idejo Ilirije toliko kot Francozi, katerim so samo naši pisatelji zadnjih let polagali v usta lepe besede o enem jugoslovenskem narodu. Ljudstvo je čutilo težo vojne kontribucije, neznosne davke, nasilja, krvni davki in vse druge »dobrote« in klelo Francoze. Hvalilo je mirne čase pod vlado Franca in kdo jim more zameriti, če si jih je želelo nazaj. Ustno izročilo še danes slika Francoze kot nekaj strašnega. Morda bi res lahko na prste sešteli one naše izobražence tedaj, ki so čutili prihod Francozov drugače kot naše ljudstvo in Francozi sami.

Ideje rabijo časa in treba je bilo enega stoletja in še ene krvave vojne po vrhu, da so vzzorele. In bogvé, če ni dal Napoleon nehoté s svojo Ilirijo eno prvih duševnih kali za naše ujedinjenje.

* *

Kako naj sodimo Napoleona na splošno? Eni ga povzdigujejo kot polboga, drugi ga ponižujejo. Bil je silno častihlepen, bistroumen in nadarjen. Toda, če je zapisano, da mora vsak človek posvetiti vse svoje zmožnosti v dobrobit človeškega rodu, tedaj vgasne Napoleonova zvezda pred našimi očmi. Zakaj odkrito in brez sramu moramo priznati, da Napoleon ni človeštvu zapustil nič trajno vrednega in dobrega. Njegovo življenje je bilo izgubljeno, njegovi talenti zavrženi. Gonilna sila njegovega napredka je bilo silno častihlepje. Hladen računar je žrtvoval na tisoče življenj za svoje načrte ne da bi trenil z očmi. Njegova pot v višave ni imela konca. Njegov cilj ni bil: srečno

človeštvo — ampak: on nad vsemi. Surov in brezobziren je bil tak kot vsi drugi generali in korporali in naredniki, le da ga je usoda postavila v čisto drugačen položaj in krepkeje razvila njegove zmožnosti. Morda se bo zdela ta sodba prehuda cnemu, ki ljubi »junake«, ki so si jih izmislile ženske, pesniki in prilizovalci.

Kaj je ostalo od slave Hindenburga, Bercjeviča in Brusilova razen nešteti

pridušenih kletev vojaških množic, težkih solzá mater in otrok in požganih vasi? Če bi bili res storili kaj dobrega za človeštvo, bi bilo to ostalo brez ozira na to, da so bile dotične države premagane, njih ime bi ne bilo izbrisano in čez par let že pozabljeno. Ista naj bo sodba v Napoleonu; ljudstvo se ga spominja le z grozo, slava njegovega imena je umetno vzdrževana.

Kazaška uspavanka.

Spi, dojenček moj prekrasni,
ajaj, ajaj, aj.
Tiho gleda mesec jasni
v zibel kot smehljaj.
Pravljic ti povem prekrasnih,
spojem pesmi slaj,
da zadremlejš v sanjah jasnih,
ajaj, ajaj, aj.

Terek dere v drznem begu,
siče motni val;
hud Čečën se plazi k bregu,
brusi svoj kindžal;
no, tvoj oče, borec stari,
vajen bojov, znaj:
spi moj mali, Bog te vari,
ajaj, ajaj, aj.

Sam spoznaš, kadär doraseš.
borcev smelih boj;
konja iskrega zajašeš,
vzameš meč s seboj.
Sedlo ti sešijem, s svilo
mu obrobim kraj . . .
Spavaj, dete moje milo,
ajaj, ajaj, aj.

Vitez boš ti po postavi
z dušo pa kazak.
Spremljala te bom k goščavi,
z roko mahneš v zrak . . .
Grenkih solz prelijem mnogo
v tiho noč skrivaj! . . .
Spi, moj angelj, dete ubogo,
ajaj, ajaj, aj.

Zupuščena bom tožila,
čakala vsak dan;
dan za dnevom bom molila,
bdela v noč zaman,
s strahom, da te dolgočasni
tuji muči kraj . . .
Spi, zapri očesci jasni,
ajaj, ajaj, aj.

Podarim podobo sveto
ti na pot v goré,
ko boš molil k Bogu sveto,
stavi jo pred se;
in pred bojem mame svoje
spomni se tedaj . . .
Spi, prekrasno dete moje,
ajaj, ajaj, aj

M. J. Lermontov. -- Prev. Iv. Matelič.

Jutro.

Stresla breza kuštravo glavico,
potok speši si nogé,
dan upihnil je danico

in vrhovi gor bleste.
Kot plamenčki že gore
maki med pšenico.

Iv. Matelič.

Življenja laž in resnica.

Spisal Jens Jørgensen.

BILO je nekega ranega jutra — nekega jasnega, svetlega, septemberskega jutra. Pred mojim oknom so ptice že prepevale svoj radostni matutin. In svetle stene spalnice so pričele rdeti v zarji vstajajočega dne.

Bil sem sam v spalnici in sam v celi hiši. Kakor hitro sem se prebudil, sem vedel to. In bilo mi je, kakor bi po kratkem, krepčilnem snu leglo name neko grozno, težko breme — v hipu, ko sem se zavedel svoje usode, ko sem se zavedel zlobne in nezaslišane hudobije, ki sem jo izvršil prejšnji dan — zlobnih, grozopolnih dejanj in besed, ki so bile krive, da sem se prebudil v svetlem domu sam, popolnoma sam...

Ah, v vseh sobah je bilo solnca dovolj — dovolj je bilo solnčnih žarkov in dovolj je bilo rož — tudi sreče bi lahko bilo v njem dovolj, ko bi le hotel, ko bi je le moja zlobna in nerodna roka ne bila odpodila izpred vrat moje duše...

A tako je sreča odšla, odšla je za vedno... Z grdimi besedami in s trdimi pestmi sem ji sam odprl vrata in jo pogljal iz hiše — v temno in deževno jesensko noč...

In ostalo je tako krasno jutro — jutro, rojeno za srečo in mir — a jaz sem se prebudil z občutkom, kakor da bi mi na duši ležal ocean.

Vzravnal sem se v postelji in zagledal svoj obraz v toaletnem ogledalu ob vznožju postelje. Z okna je šinil poševno solnčni žarek preko moje... kratko ostrizene in gladko obrite glave — in v slepeči beli svetlobi se mi je moja glava zadelala kakor lobanja mrliča.

Vstal sem in se oblekel

In ko sem stopil v prazne sobe, kjer ni bilo nikogar, kjer je le solnce sipalo svoje žarke na cvetice v oknih in na baržunasto pohištvo — tedaj mi je osamelost znova in močneje stisnila srce. Zaman sem sedel k pisalni mizi — k oltarju, kjer sem žrtvoval sveti umetnosti najdražja srca — srca onih ljudi, ki so mi bili najbolj naklonjeni in ki so me najbolj ljubili. Bil sem brez vsake moči. Osamelost me je objemala kakor megla, v kateri so otrpnile moje roké.

Na stopnicah so se zaslišali koraki... Ali je bila sreča, ki se je vračala? Ali je prišla, vesela in žareča, v naročju polno

sadja in cvetja, kakor septemberska boginja?

Toda koraki so se ustavili na spodnjem stopnišču. In nadaljeval sem svoje samotno tavanje po sobah.

Solnce je posijalo že v obednico, na rumen hrastov bufet z brušenim zrcalom, v katerem so odsevali pozlačeni svečniki in škrlatnordeča vaza z modrimi in belimi astrami...

Kako je bila vsa hiša tesnobno molčeča in prazna... Le velika muha je udarjala tupatam ob okno... A nekje pod menoj se je nekdo učil klavir, in počasi prehajal od prve tipke do zadnje, zopet in zopet...

ODŠEL sem v mesto in prišel na trg, kjer sem prvič srečal svojo srečo... Enakega septemberskega jutra mi je prišla nasproti — mlada, vitka, zdravja žareča, velikih, jasnih oči. Vsa je bila modro oblečena, majhna modra boa je božala mehko brado in beli vrat...

A bila je bujna sreča, v ljubezni darovana onemu, ki bi jo z ljubeznijo sprejel.

Toda jaz nisem bil na svetu, da bi ljubil — ah ne! imel sem vse drugačne načrte... Bil sem na svetu le zato, da bi povdarjal svoj lastni jaz, da bi užival le samega sebe, da bi izlikal in opilil vse malenkostne lastnosti svojega bitja do zadnje poteze. Uživati svoj lastni jaz in ga drugim podajati v uživanje — to je bila moja edina, najsvetejša dolžnost... Pred to je moralo izginiti vse drugo — na njenem žrtveniku je moralo vse krvaveti, izkrvaveti in umreti.

In njej sem žrtvoval vse — zdaj je vse mrtvo. Očeta in mater, brate in sestere in dom, prijatelje in sorodnike, žvestobo in ljubezen — vse sem ji žrtvoval. Vsa čustva, vse ozire sem sežgal na oltarju pred sveto sliko lastnega jaza, pred malikom, ki sem ga imenoval svojo umetnost.

BILO je zvečer ravno istega dne, v Friedrichsberškem vrtu, tam, kjer je moja duša užila toliko sladkih ur.

Toplo in mračno je bilo pod drevjem, in na vseh klopeh so sedeli ljubimkujoči pari. Hodil sem okoli in zaman iskal klopi, kamor bi sedel.

Ko sem tako hodil, se je oglasila z neke trate jasna, ubrana pesem. Na trati sem opazil majhno gručo temnih postav. Pesem mi je bila neznanca, in tudi besed nisem mogel razločiti — toda napev je bil čudovit, otožen in mamljiv, koral in pesem vabljivka obenem.

Ustavil sem se. In tedaj se je naenkrat oglasil refren. Pel ga je en sam glas — čist, poln alt — zapel je sledeči, preprosti verz:

»Ah, pridi, duša trudna, pridi!«

Počasi in otožno so umirale besede v mračnem ozračju. Zbor je zapel znova — in znova se je vrnil oni refren — ki ga je pel oni edini glas. Bil je kakor mati, ki kliče svoje edino dete — proseče in v strahu, zakaj mrači se že in noč prihaja, ko ne najde nihče več poti nazaj.

A jaz sem slušal in slušal — in želel le, da bi pesem ne prenehala nikdar. Slušal sem in slušal, in koral je donel dalje in dalje. Končno se mi je zazdelo, kakor bi oni čisti, lepi glas klical le mene samega — kakor bi v oni refren vpletal moje lastno ime... Tedaj mi je bilo, kakor da bi v njem naenkrat spoznal glas svoje matere — kako je zvenel, ko sem bil še otrok. Pevala nam je ob zimskih večerih otožne cerkvene pesmi, ko se je jelo mračiti in je bilo še prezgodaj, da bi prižgala luč... V takih trenutkih je ona sedela v kotu naslonjača, mi pa na podnožnikih ob njenih nogah in žar iz peči je trepetal po podu... Mati je pela, a tiho in mirno je bilo okoli nas in v naših dušah...

... Koral je utihnil. Mala, temna gruča se je pomikala dalje preko trate in izginila pod drevjem. In odhitel sem, mimo ljubimkujočih parov, iz vrta domov...

SEDEL sem ob oknu in zrl v zvezdnato noč. In zopet mi je vstala v duši lastna slika — ona slika, ki sem jo uzrl v ogledalu tisto jutro. In v neizprosнем zrcalu lastne vesti sem videl samega sebe — videl sem se, kakor še nikoli poprej in zgrozil sem se nad lastnim obrazom.

... Spomnil sem se prav take zvezdnate noči — doma je bilo — pred davnim časom. Stal sem pred hišo in opazoval trume nebeških zvezd. S seboj sem imel malo zvezdno karto, s katere sem se učil nebeških znamenj in njihovih imen. Mati je prišla k meni in pričel sem ji navdušeno praviti o neskončnosti vseмирja, o tisočih in stotisočih solnc, o veseljnosti svetov, o rimski cesti in o silno oddaljenih zvezdnih meglicah na skrajnem obzorju. Ona je mirno poslušala mojo učenost, gledala me s skrbnim očesom in mi odgovorila nežno in z zamolklim glasom:

»Ohrani le svojo dušo, moj sin, več ne zahteva ljubi Bog od tebe«. In vrnila se je v hišo, jaz pa sem ostal sam, a v meni je kipela mladostna vedoželjnost. In duša se mi je širila in hotela objeti vesoljstvo.

Toda prišle so drugačne noči... poletne noči, ko se je zdelo, da vise zvezde prav nizko nad zemljo in je vse nebo le ena sama velika livada. Le roko bi iztegnil, in nabral bi si velikih zlatih cvetic...

V takih nočeh ni velo mrzlo iz ledene neskončnosti vesoljstva, le vonjav vetrič s Kythere je pihljaj nad sanjajočo zemljo. In takrat sem pozabil na vse in mislil le na sedanost — na toplo noč in na duhteče, mehke trepetlike...

Takrat me je objela želja, da bi svoje življenje zaznamoval z znamenji, podobnimi arabeskam na robu vsakdanjih računskih knjig. Tedaj sem sanjal o samem sebi, da sem podoben zlatemu votku, ki gre skozi sivo tkanino življenja. Tedaj sem pohitel — in Ti tudi! in mi vsi! — v dionizijski opojnosti v jasno noč — in v njej smo srečavali gozdne nimfe na rosnih stezah in objemali vile na mahovitih preprogah pod pajčolanom valujočih meglic in igrajoče mesečine. Ah, Artemis — Artemis — krasno je bilo v tvojih gajih, ko je sijal polumesec skozi bele breze, ko je bilo vse tako samotno in je drhtelo pričakovanja pomladi...

TODA ali se spominjaš, kaj se je zgodilo nekemu izmed nas — nekemu, ki ga Ti ravno tako dobro poznaš, kakor jaz? Zgodilo se mu je neko noč, ko je ležal bedoč na strani mlade ljubice. Ležal je ob njej, kakor je ležal že s tolikimi mladimi ženskami in ona je spala, kakor so druge spale pred njo. Toda on je bedel in ni našel pokoja.

In tedaj, ko je strmel v črno noč, se je zgodilo, da ga je prešinila skeleča bolelost. Vse njegovo življenje se mu je zazdelo tako pomilovanja vredno — tako prazno in brezpomembno. In tudi življenje vseh onih ljudi, ki jih je poznal, se mu je zazdelo tako malenkostno in prazno. In pri srcu mu je bilo, kakor da ni ničesar več na svetu, kar bi bilo vredno človeških želja in trpljenja — in vendar je zmisel njegovega življenja moral biti le v hrepenenju po zemeljskem kraljestvu in zemeljskih dejanjih. Ali se spominjaš, kako nam je malo pozneje potožil neki večer: »Ni ljubezni, ni genijev! — Ni ljubezni, le naslada — ni genijev, le spretni talenti... Ti vihtijo svojo majhno iskrico po zraku, da se zazdi, kakor bi jim ožarjeval glavo sijaj glorijske...«

Tako je tožil.

In ali se spominjaš nekega drugega znanca, ki se mu je zgodilo, da je taval sam v jesenskem dežju in viharju po pusti in blatni cesti — zapuščen od prijateljice, ki jo je ljubil bolj kot lastno srce, izdan od prijateljev, ki jim je nekdanj tako trdno zapal... Zaman je skušal zakrkniti — strašen obup se ga je polastil. In zakričalo je v njem: »Ah, zakaj ni kje kak Je-

ruzalem, kamor bi se napotil bes, sám med romarji, kjer bi opral svojo dušo in pričel novo življenje — ono sveto življenje človeka, ki smo ga mi vsi tako živel, da bi se komaj v tisoč letih večnosti izjokali v božjem naročju...«

Oba pač poznaš — ali se ju spominjaš?

Meni se je zgodilo ravno tako.

Učiteljica v gorski vasi.

Daleč od sveta, pozabljena
hiram tu v gorski vasi.
Sámo spomin še, sámó še sen
so mi nekdanji časi.

Časi mladosti, ko sanjala sem
sanje o smehu in cvetju,
mislila, da življenje vse
solnčen bo dan v mladoletju.

Časi, ko pela ko ptičica sem
pesmi od sreče kipeče,
mislila, da nikoli ne bo
konec mladostne te sreče.

Časi, ko prvo budilo se je
v srcu sladkó hrepenenje;
ko sem sanjala, da pojdem ob „njem“
v drugo, solnčnejše življenje.

Časi... Tiho! kaj naj budim
sence odbeгле sreče?
Bolj te trpim in bolj hrepenim,
huje spet rana zapeče...

Dolga leta samevam že tu,
z ljudstvom trpim in upam.
Delo... delo... dan za dnem...
Sreča! Vsaj v njem ne obupam.

Srečo sejem v stotero src,
srečo, ki jaz je ne vživam.
V srcu mojem pognala ni,
drugim skrbno jo zalivam.

Morda, ko v grobu že snivala bom,
ta se me spomni in oni;
morda kdaj se v ljubezni kdo
k grobu samotnemu skloni:

«Spavaj mirno, vse dala si nam,
moč vso, ljubezen, življenje.
Spavaj mirno, da združi nas spet
v večni ljubezni vstajenje.»

Ksaver Meško.

Večer.

Nebo zastrto s sivimi oblaki,
V daljavi grom na boben zaigral
in spet in spet zapad je vzplapolal,
kot da bi nočevali tam orjaki.

Dež z gostimi, hitečimi koraki
črez travo in črez liste, preko skal
kot v cokljicah glasno je priskakljal
in glej, že tone cesta v gosti mlaki.

Iv. Matelič.

Iz nekdanjih dni za sedanje ljudi.

Priobčil Venceslav Belé.

V »Pesmarici«, katero je izdal l. 1863. dr. J. Razlag, takrat odvetnik v Brežicah, najdemo na 146. str. zanimivo: »Pesem starega Kranjca«. To pesem, ki je nastala pred kakimi sto leti, je zložil nepoznan ljudski pesnik. »Star Kranjec« toži v tej pesmi čez žalostne razmere, ki so nastale na Slovenskem kot posledice francoskih vojsk, katere so zavihrale po naših krajih ob Napoleonovem času, po letu 1800. V tej pesmi je izražena velika in resnična bol priprostega slovenskega, domače in narodno čutečega srca zaradi raznarodovanja in potuičevanja našega pristno narodnega življenja in čuvstvanja, ki se je začelo tako na zlò spreminjati pod vplivom vojnih posledic. Vsepovsodi je začela giniti lepa domača narodna noša in z njo narodni značaj in narodna zavest. Ljudstvo se je svoje slovenske narodnosti, noše in šege začelo sramovati, zato je hotelo vse to zakriti in zatajiti s tujo nošo in tujimi cunjami. Moški in ženske so se prelevili in se osmešili; fantje so začeli posnemati vojaštvo, s katerim so se seznanili tekom vojsk: Francoze, Lahe in Nemce; dekleta so posnemala »žlahntne gospé«, graščakinje in meščanke. A žal, da ni ginila samo narodna noša, ampak tudi vsa skromnost narodnega, domačega življenja. S tujo nošo je prišlo tudi drago tujo blago, domača obrt je razpadla. Z gosposko nošo je prišlo tudi gosposko življenje, gosposka hrana, ki je začela domačo izpodrivati. Z vsem tem pa je bila združena draginja in potratnost, razsipnost, zadržljivost; ljudstvo je sicer tožilo čez hude čase — a se kljub temu vedno bolj napravljalo. — Izginile so lepe čednosti, kakor moštost, spoštovanje starišev in starosti; mladina se je prevzela in se razšopirila: izginila je resnost in zvestoba, vse se je pošlevilo. Končala je pravičnost in poštenost, vernost in pobožnost, ženska krotkost in sramljivost, devištvo se je moralo umakniti vlačugarstvu. Vse kazni božje: kuga, lakota in vojska niso ljudstva izmodrile: po poti takega življenja, je slovenski narod nastopil, pot v svojo lastno nogubo! Za ubogega starčka je sredi takega življenja edina tolažba misel, da kmalu umrie in mu ne bo treba gledati še hujšega zla.

Razlagova »Pesmarica« je izšla ob tisočletnici slovanskih blagovestnikov sv. Cirila in Metoda in je imela namen,

sodelovati k narodnemu probujenju in k prosveti slovenskega ljudstva. S tem, da je Razlag sprejel to pesem v svojo zbirko, ji je priznal narodno-prosvetno vrednost in veljavo; in to je ta pesem vsaj v toliko, v kolikor je obupen klic narodnega srca ob razpadu narodne kulture, četudi ta pesem priprostega ljudskega pesnika nima posebne umetniške vrednosti.

Ker je vredno, da primerjamo razmere, v tej pesmi objokovane, z današnjimi našimi razmerami in da se ob tej primeri vprašamo, kakšna je razlika med nekdanj in sedaj, priobčujemo to pesem v celoti:

1. Kaj doživel sem na sveti?
Bog se smil', kaj se godi!
Vsak neredno če živeti
in pregrehe kraja ni.
2. Če zmešnjavo oblek pogledam,
skoraj Kranjcov ne poznam;
vsi podobni so sosedam,
bit' Slovenci jih je sram.
3. Pri tih spakih je vganjvati:
Biba leze, biba ni —
so Slovenci imen'vati,
če polž kozel je z rožmi
4. Vsak oškomban po soldaško
zajc mu striže pod brado,
hlače nosi po francozko,
Nemec, Lah je za pestjo.
5. Zdajne kmetiške dekleta
kakor žlahntne so gospé,
vsaka 'z škatljice vzeta
v zlatu, v svili: to se vé.
6. Oblačila vse imajo
iz angleškega blaga,
vsem domačim slovo dajo,
kar je tuj'ga, to velja.
7. Barke nam blaga neséjo,
vino, žganje ljubi vsak,
že kofé berači p'jéjo,
kmal bi vrélo to me znak.
8. Vsak čez hude čase toži,
da nikjer ni d'naria vzeti:
pa si slep sam težo množil,
potrej z lahko če živeti.
9. Kar srce ie zlezlo v hlače,
u opasico pa vrat,
glava biti če drugače,
jela torej se mešat.

10. Mladi star'ga več ne sluša,
stari mlad'ga še spoštui!
Moj Bog, kaj še človek skuša,
svet pa je čedalje huj.
11. »Stara šema, tiho bodi,
drži jezik za zobmi,
al pa te jemal bo zlodi!«
tak mladina govori.
12. Ni ga več moža besede,
ko bi z lučjo ga iskal.
namest mož so brze zmede,
nočjo vedet', kar je prav.
13. Delavci le na goljifijo
delajo in na okò,
kupci imajo odrtijo
za tovaršico zvesto.
14. Kdor gosposki dim če biti,
začne vero zaničvat':
da ga svet začne hvaliti,
trapa večnega imenvat'.
15. Ženske naše več ne znajo
tihe, sramežljive bit',
vse z jezikom obravnajo,
zlodja znajo ž njim krotit'.
16. Se po d'viških šap'ljih vpraša,
proč so prešli že povsod;
c'ganost se za mizo znaša,
d'vištvo šlo za duri v kot.
17. Silno, silno vera peša,
u pregrehah vse tiči,
čudno se nam štrenja meša,
voz nam le pod pot leti.
18. S šibo lakote, bolezní
in z vojsko je Bog svaril;
nas oteti večnem brezdní —
pa se je zastonj jezil.
19. O ko bi ranjci oživali,
vid'li, kaj je zdaj na svet',
za glavò bi se prijeli,
naglo si želeli umret'.
20. Če tako še dalje pojde,
sam ne vem, kaj bo 'z tega,
pa saj bo brez moje škode,
kmalo pojdem iz svetá.

»Stara šara!« poreče morda marsikdo, ki je vajen in želien sladkih drobtinic moderne poezije: marsikdo pa z zanimanjem prečita to staro nesem starega Kranica, ki nam je sicer v skromni in preprosti besedi in obliki podal verno in žalostno sliko nekdanjih in sedanjih dni in ljudi.

V naslednjem nekoliko pojasnil k nekaterim kiticam: 2. kitica: zmešnja oblek = razne noše, ki so začele ravno menjavati in upeljavati; — podobni so sosedam = tujcem.

3. kitica: neka narodna uganka se glasi:

»Biba le z e, biba ni,
tovor nese, osel ni.
roge ima, kozel ni.« (Kaj je to? - Polži!)

Biba pomeni malo živalico, žuželko, golazen. — Ta kitica pomeni: Pri teh preoblečenih Kranjcih, ki se sramujejo svoje narodnosti in bi hoteli biti nekaj drugega, kot so v resnici, je treba ugibati kakor v isti narodni uganki o polžu. Oni se morejo imenovati Slovenci le tedaj, če se more imenovati polž — kozel, ker ima roge. (Roge ima, kozel ni!)

4. kitica. Oškomban = ostrižen; primerjal škom, škomba, škopa = zravnana, v škopnike povezana slama.

Zajc mu striže pod brado = podbradnik ali ovratnik, ki s svojo zao-kroženo obliko spominja na zajca, s katerim se sezuvajo čevlji, mu kakor škarje zeva pod brado; primerjaj k temu nar. rek: konj z ušesi striže.

Hlače po francosko = dolge, ozke hlače dopetače.

Zapestjio = po obliki rokavov in zapestnicah.

6. kitica. Vsem domačim slovo dajo = slovo dajo vsem domačim oblekam, ki so bile ne samo po obliki in kroju, ampak tudi po blagu in pridelku domače; s tujim krojem je prišlo tuje blago.

7. kitica. Barke nam blago nesejo = ne le tuje blago za obleko, ampak tudi tuja živila, ki jih ljudstvo prej ni poznalo, so se začela uvažati; misliti nam je ne le na »kofe«, ampak tudi na riž in drugo podobno blago.

8. kitica. Pa si slepsam težo množi = nespametnik razsipa in trati denar za tuje blago, tako si množí težo pomanjkanja in draginjno, — pa hoče še lažje, bolj brez skrbi živeti!

9. kitica. Opasica = moški pas, neka dolga, ozka ruta, rdeča ali višnjeva, kakršne so nekdanj nosili stari možje, da so se »opasovali« z njimi. Pesnik napravi tu lep dovtip: najprej porabi narodno reklo »srce je zlezlo v hlače« (nemožatost), dalje se drži tiste prispedobe in pravi, da je zlezel vrat v opasico; to pa pravi zaradi tega, ker so po novi šegi začeli zavezovati krog vratu podobne rute kot nekoč krog pasu — opasice. Ker sta se spremenila srce in vrat, se hoče dosledno spremeniti še glava, zato se zmeša.

14. kitica. Gosposki dim = njegova gosposčina je podobna dimu, on je proti gospodi kakor dim proti ognju,

je torej prava ničla. — Trapa večnega = njega, ki je pravi trap, trapon, — imenujejo večnega, nesmrtnega.

16. kitica. Šaplji = šapelji = venci, simboli devištva.

C'ganost = ciganstvo = vlaču-

garstvo, ki se povsod šopiri za gospodarja in izpodriva devištvo.

17. kitica. Voz nam le pod potleti = voz socialnega življenja, ljudstvo, narod vozi v propad svoje pogube; človek drvi v brezno pogubljenja.

Iz tihe družbe.

(Napitnica iz l. 1917.)

Vse, vse nas je zapustilo,
vse, vse se je skrilo --
še beseda ni več beseda bila!
Pa je teran - kraševac izpregovoril:
«Med skalami v rdeči zelji sem zórel,
razvežem vam jezik in hočem srca!»

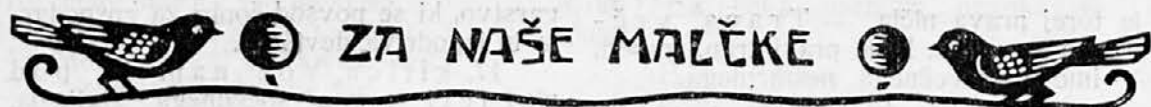
In skale, skale raz prsi so pale,
oči so v poletnem nam solncu sijale,
in srca, o srca so žejna bila:
besede v vzračje so klicale strele,
da bi izčistile ga in v pravo zadele
in zemljo našo rešile gorjã.

Vse, vse nas je zapustilo,
vse, vse se je skrilo,
a vsaka jesen da teran!
Med skalami v rdeči zemlji je zorel,
med skalami v rdeči zemlji bo žarel -
pijmo ga na naš dan!

Joža Lovrenčič.

*Rečica, ki tvori mejo med Sušakom in Reko.
V ozadju most, ki je bil razsreljen.*

Uspavanka.

Kaj da zlato dete moje
še nocoj ne more spati?
Ktero pesemco zapoje
naj mu še ljubeča mati? —

Cvete travica zelena,
tana nina, tana nena...
V njej spi rožica rumena,
tana nina, tana nena...

Veter jo po licih boža,
v njem se ziblje trudna roža.
Od nebá se zvezda utrne,
s svetlim bleskom jo zagrne.

In še murček ji zapoje,
tana nina, tana nena...
Roža spi... Spi dete moje,
tana nina, tana nena...

Janko Samec.

*Koza vpije: mekeke!
Vse gorice zelené.*

Fr. Levstič.

Buc.

Dobro jutro, zlata mati,
zlatek — atek je domá.
Treba mu je pokazati,
kaj Vasiljček vé in zna.

Nagne glavo — ata noče —
buc! ga trkne ravno v nos;
mama smeje, ata joče,
dá mu kruha velik kos.

Potlej atu na kolena
sede, hopa v sladek raj;
tam še šiba je cukrena,
saj ga več ne bo nazaj.

France Bevk.

Iz naše književnosti.

Branislav Nušič.

V osemdesetih in devetdesetih letih so v srbski književnosti pisali mnogo dram, bili so pisatelji, ki so imeli hipne uspehe, toda edini, ki se je obdržal, je bil Branislav Nušič.

Bil je rojen v Belgradu l. 1864. Ko je dokončal pravne študije, se je posvetil časnikarstvu, pozneje je bil v diplomatski službi. Danes je načelnik oddelka za umetnost pri prosvetnem ministerstvu v Belgradu. Nušič je eden najodličnejših in najraznovrstnejših srbskih pisateljev. Pisal je pesmi, komedije, drame, povesti in potopise. Znana sta njegova satira in njegov humor. Izmed komedij so najboljše »Protekcija«, »Narodni poslanec«, »Navaden človek« i. t. d. Od dram: »Knez Ivo Semberijski«, »Jesenski dež«, »Tako je moralo biti«... Poleg tega je spisal nešteto malih in srednje dobrih iger. Njegovi

potopisi »S Kosova na sinje morje«, »Ob čbali chridskega jezera« in drugi so znani.

Nušič je pisatelj zelo živega duha in silno delaven. On dela silno naglo in to na škodo svojim umotvorom, ki so zato premalo poglobljeni, preveč razblinjeni in površni, dasi je zanimiv pripovednik. V humorju in satiri rad zaide v karikaturu in grobosti.

Njegovo glavno delo obstoji v pisanju dram, katerih ima do danes nad 30 in zavzema prvo mesto med vsemi srbskimi dramatikami. On zna poiskati zanimiv predmet, ga dramatično razviti in najti potrebnih gledaliških efektov. On ima duhá in piše naravno. Pred vsem je dober komedijograf, v zadnjih 25. letih med Srbi in Hrvatimi edini, ki ume to. (V glavnem iz Skerličeve zgodovine nove srbske književnosti.)

Nezvani varuh.

Spisal Branislav Nušič. — Poslovenil Alojzij Gradnik.

I.

Gospod Ilija Gjurgjević spada v tisto vrsto uradnikov, o katerem bodo listi, ko umre, pisali: Zopet je eden od stare uradniške garde odšel. Vse njegove lastnosti, vse uradniške vrline, so združene v eni sami besedi: točnost. On se je posluževal najpretkanejših sredstev in celo vohunstva s pomočjo uradnih slug, da je izvedel sleherni dan, koliko kaže ura in koliko minuta na uri oddelnega načelnika in svojo uro je sleherni dan navil, da se mu ne bi nikoli pripetilo, da zakasni pisarno in ni se, kakor drugi uradniki, posluževal ure na stolni cerkvi.

Pa ne samo, da je pazil in bil do minute točen v pisarni, ampak je to točnost raztegnil tudi na vse ostale posle. On se je na primer zbudil vselej ob 5. uri zjutraj, a ob peti in tričetrt je bil že na glavnem trgu. Šel je, da kupi samo pol kilograma mesa, zato pa je sleherni jutro oblezel najprej ribiče, da poižve za ceno ribam, potem branjevke, da čuje ceno jajc, kapusa, česna, fižola in šele potem je šel k mesarju, kupil meso in ga poslal po služkinji domu.

To je bilo že ob šesti in tričetrt. Tedaj je pil kavo pač v eni od onih kavaren na trgu, razume se, zadrževal vsakega mimoidečega, ki je kaj kupil na trgu in ga vprašal, koliko je plačal.

Ob sedmi je šel k Todoru jestvinarju, da pregleda včerajšnji račun. Njegova hiša je kupovala pri Todoru na knjižico in on je sleherni jutro stopil v štacuno, da pregleda knjižico, da izpregovori s Todorom eno ali dve besedi in da krene ob polosmih v pisarno, kjer bo vseeno še prvi.

Todor jestvinar je mlad človek, zelo uslužen in uljuden. Služil je kakor oni v starem testamentu, sedem let pri nekem gospodarju, ki je prva leta Todorove službe pil seltersko vodo, a poslednja kreozot. Ker se je točno prepričal, katerim bolnikom se daje kreozot, je Todor poln nade gledal v svojo bodočnost in samo tega ni moč el predvideti: da-li mu gospodar po svoji smrti zapusti štacuno ali vdovo. Eno od dveh je na vsak način pričakoval, ali po smrti gospodarjevi mu vdova sporoči, da že od detinstva svojega goji simpatije do nekega telegrafista.

pa ker jo je Bog osvobodil »prisiljenih« vezi, je srečna zdaj, da dá »svojemu srcu odduška«. Zato pojde ona za telegrafistom, a njemu prepušča štacuno, katero ima za toliko in toliko let izplačati. Tako je Todor postal svoj gospodar in to na najuglednejšem mestu beogradskega trga in tako je podedoval, poleg ostalih, tudi gospoda Ilijo Gjurgjevića kot stalnega odjemalca.

II.

Vedelo se je, šepetalo se, govorilo se, da bo gospod Ilija upokojen; vedel je to tudi sam in se udal v božjo voljo, ali vendar je ukaz o upokojitvi treščil vanj kakor strela z vedrega neba.

Ko ga je prečital v uradnem listu, je storil samo: Uh! — in takoj prijel za svinčnik, opljunil ga in pričel računati koliko bo njegova pokojnina.

Slednjic je izračunal in se potolažil, ali ni se potolažil naslednji dan, ko je o-proščen službe stopil v penzionarsko življenje.

Prvo kar ga je ujezilo, je bilo to, da je moral zdaj tudi on, kakor znani, najnemarnejši uradniki, navijati svojo uro po uri stolne cerkve.

Bil je, razume se, točen kakor doslej. Ob peti in tričetrt je bil že na velikem trgu, ob šesti in tričetrt je pil kavo pred eno od onih kavaren, a ob sedmi že je bil pri Todoru, da pregleda knjižice. Izpregovoril je s Todorom eno ali dve besedi in ravnotako izvlekel uro iz žepa in pogledal, ob polosmih je vstal, zakašljaj, šel, prišel do vrat in se zopet vrnil v štacuno.

»Daj mi, prosim te, stolico, da se malo odpočijem. Mnogo sem hodil po trgu že od jutra« — lagal je on Todoru in sebi.

Vajenci so mu prinesli stolico in on je sedel in opazoval odjemalce, kako kupujejo in opazoval vajence kako polnijo mošnje; opazoval je tehtnice, kako se gugajo in tako motil sebe, dokler ni prešel čas, da odide v pisarno in tedaj mu je nekako odleglo.

To je približno tako, kakor lačen človek, ki opoldne občuti največji glad, pa se zamoti, dokler ne preide poldan in tedaj mu je lažje.

Potem, ko je glad za pisarno minul, se je Ilija dvignil in hajd na kalimegdan in od tam po ulicah, kjer se gradijo hiše in pri vsaki od teh, prebije pol ure ali po celo uro, zamerujoč, da sobe niso udobnejše in da kuhinja ni manjša ali da niso pustili malo več prostora za vrt in tako karsibodi, samo, da je rešil čas do poldneva.

III.

Tako danes, tako jutri in gospod Ilija se je privadil, da opazuje v štacuni Todorove odjemalce, kako kupujejo, vajence, kako polnijo mošnje, tehtnice kako se gugajo. In dočim je spočetka sedel samo pol ure, da se zamoti, dokler ne preide oni čas, ko je treba v pisarno, se je zdaj že navadil in od sedmih zjutraj sedi tako do poldneva.

Privadil se je on, privadil tudi Todor in privadili tudi vajenci. Poznali so stolico gospoda Ilije, ki je vedno stala na istem mestu, poznali so tudi njegov red: ob deseti zjutraj so mu vajenci sami naročili kavo.

Spočetka, razume se, je g. Ilija samo opazoval odjemalce in štacuno, ali sleherni dan več se je bolinbolj udomačil. Začel je že razumeti vse vrste kave, vedel je za ceno mandeljnom, svečam, olju, popru, bombonom; vedel je, koliko se sme popustiti, koliko se ne sme.

»Ali daste lahko to olje po šest grošev in pol?« vpraša služkinja Todoru.

»Ni mogoče!« odgovori gospod Ilija.

Ali zdaj, ko se je udomačil, je začel prihajati tudi popoldne. Ob sedmih zjutraj pride, sede na svojo stolico, opoldne gre obedovat, ob dveh popoldne se vrne, zvečer pa, ko se zapre štacuna, odide.

In dan na dan se je še bolj udomačil.

Pride služkinja, na primer, in prinese riž, ki ga je zjutraj kupila.

»Gospa pravi, da ta riž ni dober, ako imate, dajte drugega«.

Tedaj Todor zine, da objasni, kako da je to najboljši riž v Beogradu, ali gospod Ilija ga preseče:

»Ako ji ni prav, naj ga poljubi in pusti. Mi nimamo boljšega«.

Ali pa pride dete in pravi:

»Mati pravi, da je to slabo stehtano, tu ni kilogram soli«.

»Ni ga, ne« — se zadere g. Ilija — »jaz sem s svojimi očmi gledal, ko se je tehtalo. Nesi jo svoji materi in povej ji, da ni tu ni zrnca več in zrnca manj«.

Pa ne samo to, ampak zdaj so tudi vajenci dobili nekak strah pred njim. Pazi na vsako malenkost.

»Hej, hej, ti slepec, kaj ne vidiš, da razsipaš kavo. Skloni se in poberi; kaj ne veš, da vsako zrno velja zlato«.

Tako se zadere na enega, potem zopet na drugega: »Zakaj ne obrišeš ta pokrov od olja, kaj ne vidiš, koliko prahu je na njem. Ušesa ti izvlečem, ako pride odjemalec pa se vrne zavoljo tvoje zanikarnosti«.

Pa ne samo v take malenkosti, umešaval se je dannadan v še večje posle.

Sedel je na primer Todor za mizo in pisal pismo.

»Kaj pa pišeš?« — vpraša ga Ilija z glasom varuha.

»Malo olja naročim« — se opravičuje Todor.

»Koliko ga je še?« vpraša dalje g. Ilija.

»Še ga je nekaj, nismo brez njega.«

»E, potem pa ga ne naročiš. Pusti in naroči pred postom; boljše je, da imamo tedaj sveže olje.«

»Ali da se ne zakasnimo« — se opravičuje Todor.

»Ne bomo zakasnili« — veli odločno gospod Ilija — »ko bo čas, ti že porečem.«

In siromak Todor strže započeto pismo.

IV.

Bilo je poleti, po obedu. Odjemalcev ni, Todor je šel v kavarno igrat domino; eden vajencev je šel v mesto, da plača neki račun, v štacuni pa stoji drugi vajenec mirno za stolom, gospod Ilija pa drema na svoji stolici.

Muhe brenčijo in obletavajo smokve in suho grozdje, a vajenec jih neumorno razganja. Pravzaprav bi tudi vajenec ne bil tako neumoren, dremal bi tudi on kar tako na nogah, kakor dremajo vsi jestvinarski vajenci v poletnem času, ali malo prej jih je dobil po grbi od g. Ilije, ker mu je našel poln žep smokvev iz sodčka.

Ko je g. Ilija tako oddremal kratek san na stolici, je vstal in vprašal najprej po domače:

»Je bil kakšen odjemalec tu?«

»Ne« — odvrne vajenec preplašeno.

»Ali se je gospodar vrnil iz kavarne?«

»Ni se« — odvrne vajenec.

»Hm, hm!« stori g. Ilija in stopi za stol in izvleče iz predala blagajniški dnevnik in ga začne pregledovati. Pregledal ga je, vrtel z glavo in pisal neke številke na nekem starem škrniclju, ki ga je pobral s tal, sešteval številke in zopet vrtel z glavo.

Slednjič pride tudi Todor iz kavarne. G. Ilija zapre dnevnik, zamišljen se izprehodi dva trikrat po štacuni, potem se obrne k onemu vajencu:

»Pojdi ven pred vrata štacune.«

Vajenec jo pobriše, zadovoljen, da bo na ulici lahko svobodneje dihal.

G. Ilija se izprehodi še enkrat, potem dvigne krepko obrvi in se okrene k Todoru:

»Čuj, Todore, tako ne pojde več dalje.«

»Kaj ne pojde, g. Ilija?« odvrne Todor uljudno kakor proti kakšnemu odjemalcu.

»Pregledal sem ti dnevnik, in da veš, ne dopade se mi. Ti, prijatelj, mnogo trošiš za sebe. Kaj pa to pomeni, ti ena duša, ena guša,*) pa osem dinarjev na dan. In čemu toliko, ko posebej plačaš kvartir, posebej hrano.«

»Pa ... tako, gre pač, g. Ilija« — veli Todor.

»Vem, da gre; lahko bi šlo še več, ako hočeš, ali to ne velja, jaz tega ne morem več dopustiti.«

»Ali pustite to vendar g. Ilija« — veli Todor, kakor da se poskuša osvoboditi varuštva.

»Kaj, da pustim je li? Da pustim in da zapraviš vse!« je planil g. Ilija. — »E, ne boš, sinko!«

»Ali, kako pa pridete Vi do tega!« prične se upirati Todor.

»Tako, glej, tako. Ali me hočeš ubogati, ali pa boljše da mi rečeš odkrito in pošteno: g. Ilija, izvolite ven iz moje štacune. Reci mi, reci mi svobodno tako, pa ti ne prekoračim več niti praga.«

»O, Bog varuj, g. Ilija, kako bi Vam to rekel. Vam vsa čast in spoštovanje, vidim, da ste moj prijatelj in prijatelj moje štacune« — se je začel opravičevati Todor.

»No, če vidiš, da sem ti prijatelj in prijatelj tvoje štacune, potem me tudi ubogaj. Ti ne smeš potrositi več kot šest dinarjev na dan.«

In g. Ilija je zmagal. Kaj je mogel grešni Todor drugo, nego da je pristal. Puntal se je on tolikokrat v sebi proti temu nezvanemu varuštvu g. Ilije, puntal se je, ko mu je nabijal vajence; puntal, ko mu je s svojo penzionarsko sitnostjo odganjal odjemalce, ali, danes je pustil to, jutri drugo, a vse iz obzira nasproti starosti in »učenosti« g. Ilije, pa je tako postal popoln varovanec, a g. Ilija popoln gospodar v trgovini.

V.

Nekega dne pride g. Ilija kakor po navadi ob 7. zjutraj, ali ljut kakor ris. Nič ni ta dan očital vajencem, ni sitnaril nasproti odjemalcem in ni izpregovoril besede s Todorom.

Opoldne je šel domov, a po obedu se je zopet vrnil in dokler je Todor igral domino v kavarni, se je on jezno izprehajal po štacuni.

*) golša.

Ko pride Todor, ga naprosi, da odstrani vajence. Todor pošlje enega z nekim poslom, drugega pa požene pred vrata štacune, in tako sta ostala sama.

G. Ilija obstane na mestu in pogleda Todoru naravnost v oči.

»Ali je to resnica, kar čujem?« vpraša strogo Todor.

»Kaj pa g. Ilija?« vpraša Todor uljudno.

»Ti se hočeš oženiti?«

»Pa« . . . zamrmra Todor — »ako Bog da«.

»Kaj moram jaz to šele od drugih čuti?«

»Eh, Bože moj, g. Ilija« začne Todor tako sladko, kakor da bi sladkor sekal. »Povedal bi Vam, kako bi Vam mogel to prikriti, ali s tem ni še nič, samo tako, samo beseda, samo razgovor, kakor se pravi«.

»Dobro, naj bo samo beseda« povzame g. Ilija svoj varuštvni ton »da pridemo torej na stvar. Prvo in prvo: ali ima deklé kaj dote, in če ima, koliko?«

»Nima g. Ilija, deklé je sirota ali zelo dobra in lepa«.

»Nima dote?« se zavzame g. Ilija.

»Nima« odgovori Todor.

A Ilija vzkipi.

»No, torej se ne oženiš z njo!«

»Ali . . .« hoče nekaj reči Todor.

»To kar ti pravim: ti se ne oženiš z njo, dokler sem jaz živ ne bom tega dopustil!«

»Ali g. Ilija . . .« začne zopet Todor.

»V tretje ti pravim« grmi g. Ilija »ti se ne oženiš z njo. Jaz se ne šalim. Jaz vem kaj govorim, in zapomni si to, kar sem ti rekel«.

V Todoru je počil jestvinarski žolč, zagorelo je v njem, kakor da je pogoltnil prgišče popra, treščil je zavoj sveč ob stol in zaklical:

»Oženim se g. Ilija, jaz sem sam svoj gospodar; nimam očeta in nimam varuha«.

G. Ilija je ves vzplamtel, zagrabil škatlo sardin in jih hotel zagnati v Todor, ali se je vzdržal in je samo zamolklo in bolestno vzkliknil:

»Če nimaš očeta in nimaš varuha, imaš pa prijatelja, t. j. imel si prijatelja, ali si ga izgubil. Jaz grem iz te štacune, ali moje srce ostane tu, da veš. Nikoli več ne prekoračim tega praga, tebi pa bo žal, da si me izgnal!« in jezen je sunil v vrata prevrnivši cel zaboj limon.

Todora je, primojverji močno grizla vest, da je tako postopal z g. Ilijem, ali nazaj ni mogel več. Mogel je trpeti, da mu je g. Ilija za varuha v štacuni, da mu je za varuha v predalih, ali ni mogel trpeti, da mu je za varuha v srcu. In nazadnje, to ni bila več navadna ljubezen pri njem, da bi se ji mogel odreči. Odkar se je ona razvila, in odkar je moral on siromak sam svoj tobak krasti, samo da ga ne zaloti g. Ilija. Kajti slednji dan, ko je prišla v štacuno služkinja, ki je suzila pri Leposavi — tako se je zvala njegova izvoljenka — je on v košaro, katere je prinesla s trga, spustil zavoj čokolade z ljubavno sliko, ali ocukrano sadje v fini škatli, ali fine smokve v škatli, služkinja pa je že vedela, komu je treba to izročiti. In vse te stvari je on, pretkano varajoč g. Ilija, moral naravnost ukrasti.

Nekega dne ji je tako poklonil tudi svoje rodno srce t. j. da se ne bi slabo razumelo, ni on svoje srce kakor zavoj čokolade zgnel v tržno košaro med peteršilj, kapus in meso in ga tako poslal Leposavi, ampak je odšel sam k njeni materi in se izpovedal in — zdaj najbrže ni mogel več nazaj.

Ali kakor je njega grizla vest, da je tako postopal proti g. Iliji, takšne in še večje muke so mučile g. Ilijo.

Ni to šala, tri leta je on prebil v oni štacuni od 7. zjutraj do 7. zvečer. Ali zdaj, dan mu je leto, in ne ve ne kam in ne kod. A srce ga vleče tja. Gre mimo štacune in pogleda, tako izpod oči, in vidi: stolica njegova stoji na svojem mestu in nihče ne sedi na nji. Oh, kako rad bi vstopil in sedel.

Nekega dne, bilo je popoldne, Todor je kakor po navadi igral domino, a vajenec je dremal za stolom. G. Ilija je šel mimo in videl dve škatli viksa na tleh. E, ni mogel se vzdržati, vstopil je na vrata in se zadril na vajenca:

»Ti tele ti, dremaš, a ne vidiš, da se viks valja po tleh. Jaz ti pokažem!«

Samo toliko, potem je takoj odšel dalje.

Čez 5—6 dni, zopet tako popoldne, se je zgodilo to-le: Gre g. Ilija mimo štacune in vidi vajenca, kako je smokve in sicer one iz sodčka. Ne misleč na nič, plane v štacuno, naklesti vajenca in utrujen sede na svojo stolico. Ko pa je enkrat sedel, mu ne pade niti na pamet, da je prekršil prisego, popolnoma pozabi na ono, kar je bilo in ostane na stolici, kakor da se z nje niti dvignil ni.

Malo kasneje je Todor končal svojo partijo domine in ko se je vrnil v štacuno, je obstal osupnjen na pragu.

»Nič, nič« reče g. Ilija in vstane »zalotil sem tega lopova, zopet je izmaknil smokve, pa nisem mogel, izdržati«.

»Prav ste storili« reče Todor in se dela, kakor da se prej ni prav nič zgodilo.

»Čuj...« prične zopet g. Ilija »hajd ti ven!«

Vajenec stopi pred vrata štacune.

»Čuj« nadaljuje g. Ilija, ko sta ostala sama, »sklenil sem Todor, da ti odobrim ženitev.«

»Hvala Vam,« reče Todor, ne vedoči niti sam, zakaj se ima zahvaliti.

»Ampak, samo,« nadaljuje g. Ilija »ker deklé nima dote, moramo stvar pametno urediti. Jaz ne morem dovoliti, da vidva potrosita več nego zaslužita. Naj ona nikar ne misli, da bo nosila nevem kakšne krinoline, balerine in pelerine. Ona mora mene ravnotako ubogati, kakor me ti ubogaš, da bosta mogla priti na kraj.«

»Seveda!« reče Todor in začne takoj govoriti o tem in onem.

VII.

Zdaj šele so se Todoru odprle oči, zdaj šele je videl, kam še pride z varuštvom g. Ilije in obup se ga je polotil.

Ne bo obstal samo pri štacuni, prešel bo tudi na hišo in na zakon. Ukazoval bo on tudi njemu, kaj naj jé, in njegovi ženi, kaj naj nosi. In potem je, da bi mu bil vsaj zlahita, da bi mu bil tast, stric ali tako nekaj, kaj se hoče, zadelo ga je in mora trpeti, ali tako, ni mu ne zlahita ne hčter, zakaj bi to trpel?

Kaj naj stori siromak in kako? Ugiba na vse kraje, kako bi se rešil iz pasti. Ne more ga niti zapoditi, ker glej ga, zopet se povrne, a tudi ne more tega trpeti.

Demisli se nesrečnik in neki dan reče tako v pogovoru:

»Kaj ne, g. Ilija, če bi jaz premestil svojo štacuno tja na Dorćol ali v bližino »Slavije«*), bi Vi tja tudi redno prihajali?«

»To ti niti v glavo ne sme pasti.«

»Ne, ne mislim jaz to, ampak samo tako, prašam...«

»Jaz sem se privadil na to mesto in odtod bi se jaz ne premaknil« — odgovori odločno g. Ilija.

In svoji sreči v bodočem zakonu na ljubo, po tem razgovoru, se je Todor odločil za velik in odločen korak. Prodal je trgovino nekemu drugemu pod zelo povoljnimi pogoji, in ko je že vse končal, je že kenčano stvar sponočil g. Iliji.

Temu so stopile solze v oči.

»Zakaj si to storil?« ga je vprašal bolešno.

»Pa tako, vzel sem štacuno blizu »Slavije«, ugodnejše mi je.«

G. Ilija je globoko vzdihnil in po dolgem premišljanju je vprašal:

»Ali si mu prodal tudi mene?«

»Komu?«

»Tistemu, ki je prevzel tvojo štacuno.«

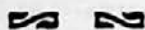
»Seveda, povedal sem mu.«

»Povej mu, povej mu, da moram ostati tu. Jaz mu ne bom prav nič na potu, pomagat mu bom, če bom mogel, prijatelj mu bom, kakor sem bil tebi. Povej mu to iskreno.«

* * *

In zares, Todor je prodal štacuno obenem z g. Ilijom. Tam je še vedno na svoji stolici. Novi lastnik stoka in preklinja Todora in toži vsem, da ga je osleparil, a Todor, osvobojen varuštva, trguje mirno blizu »Slavije« in srečno živi s svojo ženo.

*) hotel v Beogradu.

Poletje.

Poletna noč. In mesečina,
seno dehti...
in moja težka bolečina
vsa tli, vsa tli...

Da prideš ti in me objameš, glej:
kot ona meglica z neba
še moja žalost bi odšla...

Kje si, povej?

Književnost in umetnost.

»Archa«, mesečnik za leposlovje, umetnost in kulturo, ki izhaja v Olomucu, prinaša poleg drugega izvrstnega gradiva, leposlovnega in znanstvenega, v vsaki številki tudi pregled novosti v slovenski književnosti in je v letošnji 2—3 številki posvetila našemu književnemu življenju na Primorskem nad pol strani. Omenja »Goriško Stražo« in Beletov članek »Jugoslovanske jaslice in naša narodna pesem«, dalje »Koledar« in »Božje solze« v Gradnikovem prevodu, »Mladiko« in »Novi rod«.

Zora — Luč. Prejeli smo 7. in 8. številko te dijaške revije, ki prinaša znanstvene in leposlovne, slovenske in hrvatske doneske. Letos, ko izhaja v Zagrebu, ima pretežno hrvatsko vsebino. Vse prav. Pogrešeno pa je to, da nima list v Zagrebu dobrega korektorja za slovenščino. Radi tega so nekateri članki nekaka zmes »jugoslovaniščine«, ki nam res že dela sramoto, da ne vštejemo drugih bedastih tiskovnih pogreškov. Kaj ni niti enega Slovenca v Zagrebu, da bi sprejel to delo?

Cvetje iz vrtov sv. Frančiška št. 5—6 je zanimivo, ker prinaša na platnicah razpravo: »Usoda slovenskega jezika«, ki je nanerjena proti članku pod istim naslovom v 1. št. »Časa«.

19. umetnostna razstava je otvorjena v maju — juniju v Jakopičevemu umetnostnemu paviljonu v Ljubljani. Razstava nudi precej celotno sliko slovenskega umetnostnega gibanja in razvoja, razstavile so tu vse umetnostne smeri od preživelih formalistov do ekspresionistov, nad katerimi zmaja občinstvo z glavo, ker se mu ne ljubi misliti. Središče razstave so še vedno Tratnik in oba brata Kralja. Pač ima Napotnik precej dovršenih del v lesu in Gojmira Kos več odličnih portretov; v tem ga težko kdo prekaša. Tratnik ima razstavljenih 20 del, večinoma oljnatih slik; povrnil se je k impresiji. To je drugič, da je razstavil mnogo oljnatih del, število slik in njih dovršenost dokazuje njegovo marljivost in resno stremenje umetnika. Ena njegovih najlepših slik na ti razstavi je »Mati in otrok«. Če je bilo občinstvo nad bratoma Kraljema preje nezadovoljno, bo še bolj zdaj, posebno nad Franom Kraljem; oba sta šla za korak dalje, v risbi, v sliki in tudi v skulpturi. Nekatero njegovo stvarjo so morale biti pojašnjene na zadnji strani seznama. Vendar je opaziti, da se mu je del občinstva približal in ga ne odklanja a priori, temveč se skuša poglobiti v vsebino. Poleg drugih risb je razstavil Fran Kralj zanimiv ciklus »Kralj Matjaž« (40 risb, za

celo knjigo z besedilom vred) in šest ilustracij k knjigi »Pesmi« od Franceta Bevka. Nekatera barvna dela so taka kot jih do zdaj nismo še videli v našem slikarstvu. To so: Vizije sv. Antona, Peškoča vest, Pošastne sanje, in mnoge druge. (Sliko opisati je skoro nemogoče, treba jo je videti in občutiti.) Tone Kralj ima več lepih radi-rank, ki tudi niso vsakdanji pojav v naši umetnosti in več del v lesu, ki se posebno odlikujejo, poleg slik a la »V zatonu življenja«.

Gojmira Kosa z njegovimi portreti smo že omenili, Napotnikova dela v lesu tudi; ostali nas ne zanimajo in zadovoljijo tako, da si so razstavili mnogo. Gaspari je vedno isti, Kambič je nov in bo moral šele pokazati kaj zna. Klemenčič, Šantel Saša in Henrika. Vavpotič, Zajc, Zupan, Zupanec Anica in Žmitek so zastopani z več ali manj dobrimi stvarmi, novih stremeljenj ne kažejo, zvesti so sebi in dobi, ki jih je rodila. Na splošno: Ta razstava kaže še vse jasnejše kot prejšnje, da je v našem slikarskem pomladku nastopila pomlad, ki jo smemo biti veseli. Glas o naši kulturi bo moral iti po svetu.

Dogodbice.

VSAKEMU SVOJE.

Iz francoskega se je preselil mož v imenitno mesto San Francisco v Kalifornijo ter je tam prodajal mleko veliko let. Dovolj bogat si zaželi zopet domačih krajev.

Sedeč na krovu ladje privleče iz žepa dve vrečici zlatov in jih jame prešteti ob solnični svetlobi. Preštevši prvo vrečico zaveže jo skrbno ter posadi zraven sebe. Od daleč — vrh jambora ga je opazovala opica. Kadar se loti druge vrečice, da bi jo preštel, prihiiti opica, zgrabi vrečico s tacco ter zbeži ž njo po bliskovo na vrh jambora, se vsede, odveže vrečico mlekarjevo, potegne zlat za zlatom iz vrečice, ga lepo ogleduje — nato vrže jednega v morje, drugega pa možu na ladijo. Ta prizor se ponavlja, dokler se ne izprazni vrečica.

Mož se ozira žalostno, toda popolno mirno v tega čudnega sodnika v podobi opice, konečno pa ga premaga nejevolja in vsklikne: »To mora biti sam zlodej, da tako dobro ve, kako sem prodajal pol mleka, pol pa prilite vode. Kar sem prejel za vodo, da vodi, kar sem pa vtržil za mleko, vrže meni.

6 — 31 — 68.

Kaj pomenijo te številke? Ali bomo stavili v loterijo? Tudi lahko. Toda te tri številke so bile zapisane za Rossinijevim portretom, ki je bil za-

prt v krasni žepni uri, katera je svirala ure in četrtinke in kazala mesece, dni in minute. To uro je bil daroval velikemu mojstru eden izmed francoskih kraljev. Nekega dne je sedel Rossini v kavarni in se igral s svirajočo uro, ko je pristopil tuj gospod k njemu in mu dejal: »In vendar, mojster, Vi še ne poznate vseh vrlin svoje ure«. Rossini, ki je imel že šest let to uro in jo je zelo čislal, se je zavzel in dejal, da pač ve, da svira ura neko znano molitev. »Ne,« je dejal gospod »Ura svira še neko drugo skladbo in skriva Vašo sliko. Stavila sta 10.000 lir. Rossini je dal tujcu uro v roko in glej, ko je ta sprožil neko mesto. Je ura zasvirala arijo »O mnogih srčnih utripih« in prikazala se je Rossinijeva slika. Tujec je bil Plinée, ta, ki je napravil uro. Stave ni bilo treba plačati, ni pa razložil skrivnostni pomen treh števil.

NAPOLEON IN MESEC MAJ.

Mesec maj je bil za Napoleonova življenje zelo pomemben. Dne 5. maja je bil rojen njegov veliki sovražnik Wellington. Dne 11. maja je bil začetek njegovega podjetja pri Sv. Ivanu d'Acry. 18. maja leta 1804 je bil proklamiran za cesarja. 2. maja leta 1807 je bil proklamiran njegov brat Jožef za kralja španskega. 12. maja leta 1809 je bil njegov vojskovodja tepen na Portugalskem. Dne 22. maja je bil on sam premagan pri Ose-nigu. 5. maja 1811 se je umaknil od Almeide. Dne 16. maja je bil tepen pri Albueri. 19. maja 1812 je bil tepen pri Almaresu. 2. maja 1813 je imel strašne izgube pri Lutzeniu in 20. maja pri Bautzenu. 5. maja 1814 se je izkrcal na Elbi. Dne 5. maja 1821 je umrl na otoku Sv. Helene.

Drobiž.

VIRGIL POLJANSKI IN DRUGOVI.

V januarju 1921. je izšla edina številka »Svetokreta«, v katerem piše Virgil Poljanski o slikarjih bratih Kraljih, »da sta v resnici dva kralja slovenskih slikarskih in skulptorskih talentov - danes« in »dvojica najkrepkejših slovenskih talentov poleg Tratnika«. Isti Virgil Poljanski piše v aprilu istega leta v »Zenitu« (hrvatska internacionalna revija za umetnost in kulturo) o istih Kraljih tole: Kralj Senior: Vajar in slikar. Izgublja se v maniri. Kralj Junior: Slikar in vajar. Muči se. da bi bil ekspresionist. — Meseca januarja o Podbevšku: »Jaz samo ugotavljam, da je gospod Anton Podbevšek brez talenta in kulture, pa mu ne verujem nič in ga proglašam kot pesnika za — analfabeta«. Meseca aprila: »Na prelomu slovenskih starinskih bedastih nemogočnosti se je rodil On z »Bombami«. — In na isti strani spodaj, ko govori o Dom in Svetu: »Zelo lep papir. Velik format. Notri: Nič — nič — nič — do Podbevška«. In vendar so Oni nezmotljivi in kdor bi si upal misliti drugače, bi ga imenovali tepca.

BASEN.

Trta.

»He, he!« veselo trta k drugi se posmeje, »zdaj jedva zrassem, mnogo grozdja pridobim! Začela sem živeti od vas vseh modreje, pridelam več mej tem, ko manje se potim«. Soseđa k njej: »Kako si to izmodrovala? Pošteno? Si katerega ogoljufala?« Soseđa tu obrne se k sosedi tiše: »Pognala sem si nove korenine višje, kjer preobilica redilnih je snovi. Posledice že čutim modrega dejanja: Kako silnejše sok po žilah mi kipi in s kakšno silo vrh in listje mi poganja!« »Ti misliš, da tako živeti je modreje«. »Kaj, ti še dvomiš? Le poskušaj in uvidiš!« »A meni vse se zdi, da se tako izpridiš! Sicer pa se pokaže dela plod pozneje«. In prva trta rastle dalje je bahato in kazala razkošno se je in bogato. — Dan k dnevu solnce je prijaznejše sijalo, pomlad se umaknila, letu mesto dala in solnce ni več grela, ampak žgalo, da tu in tam od žeje zemlja je zijala. Tedaj bogata trta začne vzdihovati, pod listi in zarodki grozdja se šibeča: »Moj Bog! Kako svetloba solnčna je skeleča! Kako, sosedo, moreš ogenj zmagovati!« Povesili so se ji listi, jagode splahnele, vrh se je nagnil, zapustile so jo sile, ker zgornje korenine so se posušile in zdaj še spodnje so pomanjkanja trpele. Tako od dne do dne je naša trta hirala in ko čez nekaj dni je žalostno umirala, sosedo skromna jo prepozno poučuje in sebi bolj kot njej v pouk modruje: Da! Viš! To bila plitkost je, a ne modrost. Površnost izpodrine silo, moč, krepost.

Ivan Matelič.

OZNAČBE.

»Jadranka« označi v svoji četrti številki »Mladiko« čisto na kratko tako-le: »Mladika (je) elegantna gospodična — alabastrozoba in koketnooka — ki se vozi z avtom po beli cesti in si lahko vzdržuje šoferja in mazače in strojnike«. — Ne razumete? Mi tudi ne.

JUTRANJE MISLI.

Prijatelj nam je poslal te-le »jutranje misli«:

Večerne misli se plodé kakor domači zajci: človek, ki jih mora pogosto jesti, se jih preobjé.

Za revijo, ki bi priobčevala večerne misli, niso še dobili urednika, politični list pa bi jih brez škode priobčil 1. aprila.

Ni bolj zopernega kakor dejstvo: človek mora čitati večerne misli radi slabih poštnih razmer zjutraj na tešče.

Misli so, kot bliski iz jasnega: večernih misli pa se ni bati: ve vsak odkod švigajo.

Misli so pogostokrat neumne: o večernih mislih ne gre tega trditi, ker imajo že literarni patent.

Misli imajo za očeta razum in za mater voljo: večerne misli pa so skoraj vse nezakonske.

NAPOLEONOV UKAZ.

Napoleonov ukaz l. 1811., da se nabere novi »ilirski regiment«.

(Iz župnega arhiva v Nemškem Rutu prepisal J. G.)

Franzoska Zesarstva
Kneshtia Goriška.

Ta Baron tega Zesarstva, ud tuga Zhastilvega Legiona Intendent te Kneshtie Goriške. — Tem prebivaucam od Tominske Rihite:

Neh svetlost, ta Zesar inu Kral skuz neh povel od 11. dan Novembra tega posaniga (1810) leta so saukasali ta N. 3 stuarjenje od eniga Illirskega Regimenta. Tako je ta vishi gospod Vojvoda od teh Jelirskih dushel ta 9. dan tega mesza naprej perpisu:

1) De v temu letu¹⁾ od teh sa ta soumirski stan perpisanih pershon imaje obstate use: taiste sapovedi, katere so imele nih mozh od ta pesana nemska Regierenga, vnu useta ta frainst od teh gospodou.

2) De hode gor deta edna sbiraliszhe od ta istega leva¹⁾ v Gorizi, v kateri mesti ta Illirski Regiment bo ukup ishaju.

3) De le ta sviraliszhe ima sposnati nate proteste, aku bodo naprei dane, inu na use tu, kar ta gor jemanie od tih podpisanih an gre.

4) Da ti podpisani vodo perieli neh popolnoma oblazhila, 25 centesimou usakdan za nih soud, krohi inu poholshanie sa pot.

5) De Gorishka Kneshtia ima dati 355 mosh, kateri moreja usigneni biti do 10. dan prehodniza mesza marza.

Lete so ta poglavitne saukasnosti te sapovedi, katera jest vam osnaniti inu nata litrna bogaine proti mene gori da. —

Jest sam moshno previshan po vaše pokornosti, de boste is aifram bres obedne samude obdali le to povelie od nih Ellenze tega vikshiga gospod Vaivoda, kateri kratku nikar na misli te hishe inu dershine ostrasti, inu letu usak sposnati more, kir ta Regierenga pod adnimu pozhitku od treh leit drusiga nauprasha, koker edna zelu bel niska shtevila, kaker bi mogla taista biti, aku,

¹⁾ leva = nabor.

kaker dnih krat be se gor usigelna, use te pershone, katere po neh starosti, inu saukasnosti te sapovedi sa ta shoumirski stan podpisati.

Usaki dobri podloshnik more tedaj per ti podloshnosti soje pokornost edni saukasnosti pokasati, katera gori useta od usih regierengah, se dokonzha is' mittelzam tuga nausmillenia, od katerih pa neh Svetlost ta Krail inu Zesar nabo nikol patrevuali, satu ker ta prvi letu) je satu vel lahan, kir v tistmu je sapopadina ena velika števila teh pershon, katere da (= do) usehmu so vile frai od shoumirskega stanu, inu tedaj se potrebuie edna milna števila teh podpisaneh. Letu use najme ovednega postrasti¹⁾, kir use letu se stri sa guishnost te dushle srodnie prozli dershati use shourasne progodve in za ta semelski mir, katirga mi insuashim periatelam se rasveselimo, inu kateri namore biti pertresan, gor drshati.

Hitite tedei o svesti pervivouzi sa sapisat vashe imena inu vasho starost nato bukve, katere vash Rihitar vode mene poloshu ino is luvesnio pruti ti dusheli od vashih ozhetou pokashte vasho litrost sa bogublyivo obdati ta volo od nih svetlega Kraila in Zesaria, kateri, kir usak dan obsuje is dobrotam, inu is zhastie soje sveste podloshue pokasbe, de sna nelle polonati ta lubesen li neh previvauci od taiste Rihite, nabodo drusiga pestrafati te neperjatele tega gmein dobriga, kateri se podstopa se protstaht niegoim poveljam.

Jest raitam na vasho pokornost inu se trosam, de mi boste storili ta veselie sa esnaniti N. E. timu vikshimu gospod Vaivodu, de voste oglushili tem malourednim inu pregreshnem svetam od taistih, kateri li se podstopili vam ih dati, bres predomisliti na te grosne strafinge, katere zhes neh prideje, inu sem previshan de ti dobri previvanci od taiste Rihite, nabodo olusiga poslushali, koker ta glas te zhasti inu te lubesan proti neh dusheli, da bodo tedei sprejeli ta povavlenie katera ih klizhe za se vkup ispravti pod te nepreomagana okrogie¹⁾ od tega pervisokiga inu nepreomagana Napoleona.

Goriza, 19. Februaria 1811.

L. Lichtenberg, mp.

Sa Gospod Itendanta

ta Vikshii sekretar te Kneshtije

Turnal, mp.

Per Copia e tradotto conforme

Tolmino li 22. febbraio 1811.

Gravisi, mp, Giudice.

¹⁾ nabor.

¹⁾ ostrašiti.

¹⁾ ksoge.

Vsebina devete in desete številke:

LEPOSLOVNI ČLANKI:

Vampir, spisal dr. Fr. Detela. (Dalje.)
 Moj prvi svet, spisal Ivo Pregelj.
 Dvig, spisal Jože Pahor. (Konec.)
 Iz knjige »Žetev«, spisal Rabin-
 dranath Tagore, prevedel A. Gradnik.
 Ločeni svetovi, spisal Andrej Če-
 bokli.

POUČNI ČLANKI:

Nekoliko vipavskih običajev
 iz 17. stoletja. Po Valvazorju * * *
 Napoleon Bonaparte.
 Življenja laž in resnica, spisal
 Jens Jørgensen.

PESMI:

Najslajši spev. (M. Elizabeta.)
 Pozdrav domu. (Joža Lovrenčič.)
 Pisma z doma. (Stano Kosovel.)
 Usoda človeška (Khong - Tu - Tse, A.
 Gradnik.)
 Kozaška uspavanka. (Lermontov — Iv.
 Matelič.)

Jutro. (Iv. Matelič.)
 Učiteljica v gorski vasi. (Ksaver Meško.)
 Večer. (Iv. Matelič.)
 Iz tihe družbe. (Joža Lovrenčič.)
 Poletje. (Tone Batagelj.)

ZA NAŠE MALČKE:

Uspavanka. (Janjo Samec.)
 Buc. (France Bevk.)

IZ NAŠE KNJIŽEVNOSTI:

Branislav Nušič.
 Nezvani varuh. (Spisal Br. Nušič,
 poslovenil A. Gradnik.)

TO IN ONO:

Književnost in umetnost: Ar-
 cha. Lora - Luč. Cvetje iz vrtov sv.
 Frančiška. 19. umetnostna razstava.
 Dogodbice: Vsakemu svoje. '6-31-68.
 Napoleon in mesec maj.
 Drobiž: Virgil Poljanski in drugovi.
 Basen: Trta. (Ivan Matelič.) Označbe.
 Jutranje misli. Napoleonov ukaz.

MLADIKA izhaja dne 15. in 30. vsakega meseca. Izdaja jo **Katoliško Tiskovno Društvo v Gorici**. Stane na leto 16 L, pol leta 8 L, četrletno 4 L. Denar se pošlje naprej. Posamezne številke po 1 L. Za inozemstvo, tudi za Jugoslavijo, stane 20 L. letno. — Uredništvo in uprava je v ulici Carducci 4. — Urejuje: **FRANCE BEVK**.

Nove knjige.

Shakespeare: Beneški trgovec. Igrokaz v petih dejanjih. Prevedel Oton Župančič. Druga izpremenjena izdaja. Izdala in založila Nova založba v Ljubljani. — S to knjigo smo dobili tako dovršen prevod »Beneškega trgovca«, da si pač ne moremo želeti boljšega. Knjiga ima bogat uvod, ki bo dobro služil vsakemu. Naj bi ne bilo inteligenta, ki bi ne segel po ti knjigi!

Dino Provenzal: Una vitima del dubbio: Leonida Andrejef: Quaderni di Bilychnis, N. 1. 1921. Roma. — Zanimiva knjiga!

**Nabirajte za sklad
 „MLADIKE“!**

Listi.

»Novi rod« ima v svoji 4. številki sledečo vsebino: St. Kosovel: Bog je rekel... — Fr. Bevk: Piruh. — Čika Jova — Gradnik: Zajčki v snegu. — Čika Jova — Gradnik: Anka ciganka. — Fr. Milčinski: Zgodbe Kraljeviča Marka. — Slika. — Fr. Pogačnik: Car in mužik. — M. Kmetova: Velika nedelja. — K. Širok: Kolo. — Cv. Golar: Kristalna gora. — Slika. — Fr. Ločniškar: Umrlemu bratu. — A. Batagelj: Na Rusnah. — Pouk in zabava. — Kotiček malih.

Ljubljanski Zvon ima sledečo vsebino:

Št. 3.: **Tone Gaspari:** Iz cikla »Obiski«. — Ivo Šorli: Zgodbe o nekaterih krščanskih čednostih in nečednostih. — Anton Vodnik: Mogoče... — Dr. Ivan Prijatelj: Duševni profili naših preporoditeljev. — Janko Glaser: Jutro. —

„Čevljarska zadruga“ v Mirnu pri Gorici

izdeluje

lične in trpežne čevlje za vsak stan.

Prodaja na drobno in veliko naravnost iz tovarne v M I R N U,
ter v lastnih prodajalnah

Varstvena znamka.

V GORICI,
CORSO VERDI 32.

V TRSTU
VIA RETTORI I.

Edino domače
podjetje te stroke.

Stalne tovarniške:
: : C E N E : :

Goriška zveza gospodarskih zadrug in društev v Gorici

registrovana zadruga z omejeno zavezo

v Gorici, Corso Verdi 32,
I. nadstr.,

uraduje vsak delavnik od 8. do 14:
stranke se sprejemajo le do poldneva.

Andrej Mavrič, krojač i n
trgovec v
Gorici, Gosposka ulica 11 (Via Carducci),
se najtopleje priporoča slav. občinstvu v
mestu in na deželi, posebno pa preč. du-
hovščini, za obila naročila, katere izvršuje
točno in po znižanih cenah. — — —

Knjigarna Kat. Tisk. Društva priporoča

veliko izbero najnovejših slovenskih lepo-
slovnih in molitvenih knjig.

Zaloga rožnih vencev, svetinj, nabožnih
podob, ter podobic.

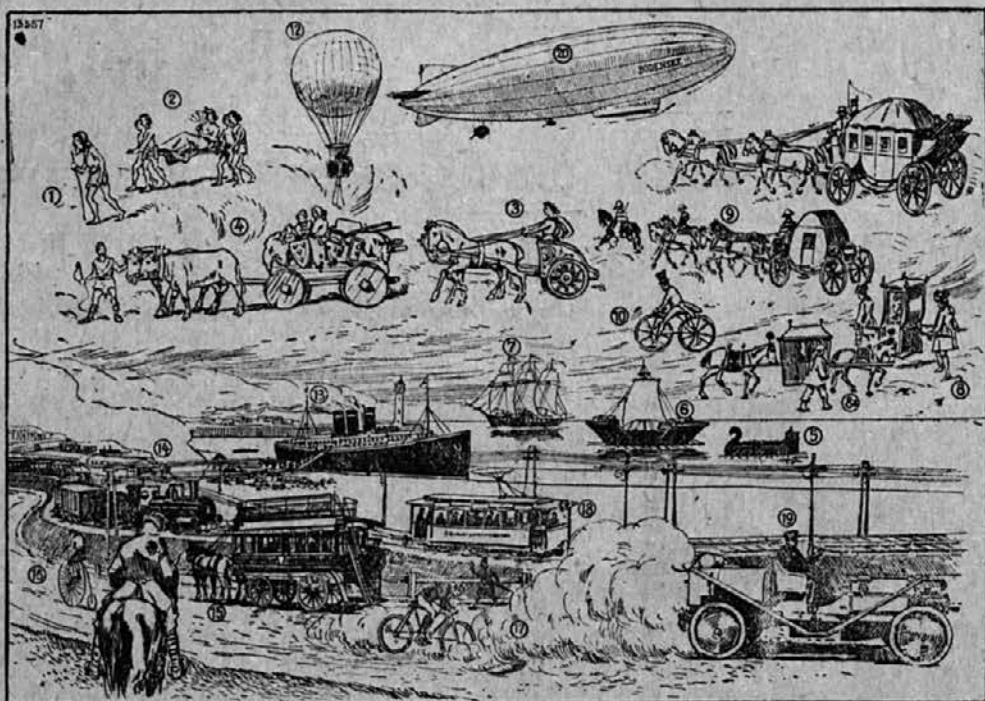
Pisarniške potrebščine.

Izvršijo se po naročilu naročila knjig
iz Dunaja in Nemčije.

(Nadaljevanje: Listi.)

Ivan Zorec: Njena pot. — Ivan Albreht: Epitač.
— Pastuškin: Nova ljubezen. — Dr. Ivan Lah:
Prof. Ernest Dennis. — Janko Glaser: Nedeljski
izletniki. — L. Kuhar: Borba. — Pastuškin: Dra-
ga sije. — Dr. France Goršič: Keber contra
Mazovec in Jančigaj. — Alojzij Gradnik: Na
Erjavčevem grobu. — Vilko Mazi: Verica. —
Janko Samec: Pogovor v noči. — Književna po-
ročila. — Kronika. — Nove knjige.

Dogodki v podobi.

PROMET.

Na pričujoči sliki vidimo najrazličnejše načine potovanja, kakoršna je bila pač doba in njena prometna sredstva. Le oglejte si sliko! Od navadnega pešca-romarja (1) in nosilnice, kot je še deloma v rabi na Kitajskem pa do modernega

zrakoplova, parnika, avtomobila preko voza in dvokolesa — kako dolga pot človeškega napredka, koliko duševne in fizične sile leži v tem! Ne verjamemo, da je še tako dolga pot napredka pred nami, kot ga je za nami.

(Nadaljevanje: Listi).

Št. 4.: Pavel Golia: Iz knjige: »Večerna pesmarica«. — Ivan Albreht: Od vsega, kar življenje nudi. — Dr. Ivo Šorli: Zgodbe... — Stano Kosovel: Vizija. — Dr. Ivan Prijatelj: Duševni profili... — Pastuškin: Ljubosumna. — Ivan Zorec: Njena pot. — Franjo Roš: Beseda. — Dr. Fr. Goršič: Keber contra Mazovec in Jančigaj. — D. D.: Ecce Homo! — Katul: Aprés nons le déluge. — L. Kuhar: Borba. — Marija Kmetova: Karikature. — Pastuškin: Zamišljena. — Književna poročila. — Kronika. — Nove knjige.

Št. 5.: Igo Gruden: Na večerni promenadi. — Ivo Šorli: Zgodbe... — Dr. Ivan Prijatelj: Duševni profili... — Verlaine-Debeljak: Jesenska pesem. — Ivan Zorec: Njena pot. — Stano Kosovel: Misli v samotji. — Josip Vidmar: Tolstoj in njegov »Krščanski nauk«. — Cvetko Golar: Mati zemlja. — Milan Pugelj: Uboga deklica. — Alojzij Gradnik: V temi. — Ivan Albreht: Tri Koroške. — Stano Kosovel: Intonacija v somraku. — A. P.: Fata morgana. — Janko Glaser: Ob cestí. — Književna poročila. — Kronika. — Nove knjige.

Jadranka št. 3.: Tri čaše (Mara Tavčarjeva). — O spočetju naše književnosti (M. Stepanči-

čeva.) — Iz njenih dni (Vrtovčeva.) — O telesni dekliški vzgoji (Č. Ivanova.) — Za samostanskim obzidjem (M. Gregoričeva.) — Slive g. župnika (Iz francoščine — M. Stepančičeva.) — Car Petrova kočja v Zaandamu (Gracijanova.) — Drobline.

Plamen št. 9. Zmote in konec gdč. Pavle. — Vitomir Jelenc: Jugoslovansko dobrovoljstvo. — Miroslav Kunčič: V tihih večerih. — Ivan Albreht: Iz dnevnika mrkega človeka. — Rado Murnik: Ženini naše Koprnele. — Ksaver Meško: Pogovor. — Miroslav Kunčič: Zadnji pozdrav. — Dragotin Inkiostri: Kapital in delo. — Ksaver Meško: Indski motiv. — J. Š. Orel: Pastí in zanke. — K novemu povišanju poštnih pristojbin. — Nove knjige. — Politična kronika. — Razno.

Pravni vestnik št. 3-4. List za pravoslovje in pravosodje. Vsebina: Dr. H. Tuma: Prispevki k slovenski sodni terminologiji. — Dr. E. B.: Pridobarina pridobitnih in gospodarskih zadrug ter akcijskih družb. — Jos. Jurca: Ali so naša županstva res tuja institucija? — Dr. B. E. Pravo in etika. — Dr. Matej Pretner: Pravni pregled leta 1920 v zasedenem ozemlju. — Dr. France Goršič: Greh po potu. — Male vesti.

Uganke.

1. Številna uganka.

Priobčil Domen.

V božjem svetu — pravijo mu vsi 123242 —
raste nikdar posejana 53242;
žré jo rada naša siva 63242,
ko prisili lakota jo 73242.

2. Rebus.

Priobčil Domen.

O $\frac{1}{2}$ ja = $\frac{\text{pri}}{\text{s}}$ $\frac{\text{ki}}{\text{s}}$ kli $\frac{\text{če}}{\text{de}}$ lo

3. Vizitka.

Priobčil Domen.

Srečko Sejevasjev
kovač

Razpis nagrade:

Kdor pravilno razreši vse tri uganke in pošlje rešitev do 10. junija, dobi v dar do tedaj novoizšlo knjigo „Malčki in palčki“. Ime bo objavljeno v enajsti številki.

Rešitev ugank v 7. številki:

1. Steber.

Eva, mleko, Ida, priča, Ana, sloga, osa, citre, Nil, oljka, jež, Zemun, noč, mačka. Po sredi se bere: V edinosti je moč.

2. Kvadrat.

Martin, Cankar, šah, tri, uho, nos, Berlin, polnoč: Mahnič Anton.

3. Vizitka.

Šiba novo mašo poje.

Rešitev smo prejeli 9. Žreb je določil Jelico Bevk v Cerknem št. 85.

Rešitev ugank v 8. številki:

1. Dopolnilna uganka.

Tri, vrt, kri, aga, lev, lan, pav; kjer je bil prazen prostor, se bere: Triglav.

2. Imenska uganka.

Stara navada železna srajca.

3. Uganka.

Grob.

Rešitev smo prejeli 29. Žreb je določil gđc. učiteljico Marijo Geržina v Ilirski Bistrici.

Kratkočasnice.

PRAVICA.

Neki pes je ukradel v mesnici kos mesa in zbežal. Mesar, ki je vedel, da je to pes odvetnika Bobka, je šel k njemu in ga je vprašal.

»Če mi ukrade pes kos mesa, ali lahko zahtevam, da mi povrne škodo njegov gospodar?«

»Gotovo,« je odvrnil odvetnik.

»Dobro,« je dejal mesar. »Pes, ki mi je ukradel meso, je bil ravno Vaš.«

»Koliko stane meso?«

»Osem lir.«

In odvetnik je plačal zahtevano vsoto, mesar se je zahvalil in hotel oditi.

»Počakajte,« je dejal odvetnik, »zadeva še ni končana. Jaz sem Vam plačal osem lir, Vi pa ste mi dolžni za pojasnilo 20 lir.«

Mesar ni mogel ugovarjati, molče je plačal 20 lir in odšel.

ODKOD JE DOMA SV. PETER?

»Odkod je doma sveti Peter?« vpraša nekje na Kanalskem katehet učenca.

»S Kala,« mu odgovori samozavestno mlad fantič.

»Kako je to?« vpraša katehet.

»Zveličar je dejal Petru: Ti si Peter s Kala.«

PREMIŠLJEVANJE.

Vročega poletnega dne je prišel šolski nadzornik obiskat šolo na kmetih in našel učitelja in učence, ki so spali. »Kaj pa je to?« je vzkliknil ogorčen. Učitelj se je prebudil in dvignil glavo. »Učimo se premišljevali, gospod nadzornik.«

ZDRAVNIŠKA POMOČ.

»Oh, gospod,« je dejala mlada gospa poklicanemu zdravniku. Pomislite, nocojšnjo noč sem trikrat kihnila. Kaj pravite Vi k temu?«

»Trikrat: Bog pomagaj!« je odvrnil zdravnik.

VOŠČILO.

V začetku novega leta vošči učitelj svojim učencem tako-le: »Želim vam k novemu letu obilo sreče, a da boste o novemu letu pridnejši kot lani.«

Eden izmed učencev se oglasi: »Tudi mi Vam vse to iz srca voščimo!«

Skrivalnica.

KJE JE NEVESTA?

Ženin in nevesta
skupaj v cerkev gresta.

Nevesta pa se skrije,
zdaј nikjer več ni je,

Kdor jo bo poiskal,
bo na svatbi piskal.

Misli.

Ko se bodo novi bogatini naučili biti bogati
in novi obubožanci biti ubogi, tedaj bo zopet mir
v Evropi.

Kaj imenujemo srečo? Česar več nimamo in
kar nikoli nismo imeli.

Prijateljstvo med dvema moškima je medsebojno sporazumljenje. Prijateljstvo med dvema ženskama je medsebojno sporazumljenje zoper tretjo.

Privlačnost moškega obstoji vedno v njegovih prednostih. Privlačnost ženske največkrat v njenih pogreških.

Scheyer.

Satira.

ČUDEN JEZDEC.

Tu so stavke, tam pobjo,
pa si kujejo denar,
in pravica — da je joj,
kaj to neki »njim« je mar!

Ne vprašuj, kam svet drvi,
kam ga pelje črna strast,
da si le trebuh redi,
da ima v rokâh oblast.

»Enodejanke« so izšle v Gorici v samozaložbi in se dobivajo v prodajalni K. T. D. v Gorici, Montova hiša, za 3 L 50 st. izvod. Knjižica ima lepo opremo in obsega pet igric, ki so primerne za naše podeželske odre in nudijo v današnjih časih, kar se tiče podobnih igric, lepo izbero. V knjižici se nahaja Fimžgarjeva »Vse naše«, Kranewiterjeva enodejanska žaloigra »Ivane«, Ogrinčeva veseloigra »Kje je meja?«, dalje burka »Damoklejev meč« in igrokaz »Satan«. Društva naj sežejo po knjižici, ker je tiskana v razmeroma majhni nakladi.

I. Venec slovenskih narodnih pesmi za mešan zbor. Priredil Alojzij Šonc, Ljubljana 1921. Založil izdajatelj. Tiskarna J. Blaznika nasl. v Ljubljani.

Pazite na staro št. 14!
slovensko tvrčko

Oglejte si pred nakupom veliko zalogo vsakovrstnega pohištva, v kateri je

nad 50 kompletnih sob
priprostih in najfinejših.

Kompletne spalnice od 2000 Lir naprej.

Za obilen obisk se priporoča

Anton Breščak

Via Carducci 14 (Gosposka ulica).

Pazite na staro št. 14!
slovensko tvrčko

PODRUŽNICA LJUBLJANSKE KREDITNE BANKE

:: V GORICI, ::

Corso Verdi „Trgovski Dom.“

**** Telefon št. 50. ****

Brzojavni naslov:
Ljubljanska banka.

Delniška glavnica
SHS kron

50 MILIJONOV.

CENTRALA:

LJUBLJANA.

Rezerva SHS
kron

45 MILIJONOV.

PODRUŽNICE: Brežice, Borovlje, Celovec, Celje,
Maribor, Ptuj, Sarajevo, Split, Trst.

Obrestuje vloge na knjižice po 4%. Na daljšo odpoved vezane vloge po dogovoru.

Nakup in prodaja vsakovrstnega tujega denarja. — **Izvršuje** vse v bančno stroko spadajoče posle najkulantnejše.

Uradne ure za občinstvo 8¹/₂—12 in od 3—5.

Ob sobotah popoldne, ob nedeljah in praznikih se ne uraduje.

Veletržca z vinom

BRATA ABUJA GORICA

Via S Antonio 4 in na Kornu št. 8 (prej Kaučič)

prodajata na debelo

navadna : vipavska, istrska, briska, dalmatinska, furlanska
in italijanska vina ;

fina vina in šampanjce v butilkah, maršalo ;

raznovrstne likerje, kakor : Fernet Branca, Cognac ;

razna žganja (tudi na drobno), Vermouth in špirit.

M. Krainer

VELIKA ZALOGA MANUFAKTURNEGA BLAGA
Na drobno Na debelo.
GORICA, VIA RASTELLO 34-37.

Volneno in bombažasto sukno
— za moške in ženske. —

Velika izbira perila, šifona, raznovrstnega platna za rjuhe, brisač vsake vrste, serviet, belih in barvanih namiznih prtov vsake velikosti, žepnih robcev, volnena, bombažastega in sukanega blaga za blazine, volnene in bombažaste odeje, bele in barvane posteljne prevlake, z volno napolnjene in s klotom raznih barv, volnenim porhatom, zefirjem, etaminom in batistom prevlečene odeje.

Velika izbira
potrebščin za krojače
- - in šivilje - -

Obleke za moške, dame in otroke.
Bele in barvane moške srajce in
spodnje hlače.

Sprejemajo se tudi umerjena naročila oblek in perila za moške, dame
in otroke.